

25,221
= št. 12-14; Kpl.

SLOVENSKA KNJIŽNICA

COBISS

Per 586/2001

10025221, 12

Časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih

LETNIK IV, ŠTEVILKA 12, PREDMEJA, APRIL 2001

GORA

Per 586/2001

10025221, 12

Skoraj štirje meseci so pretekli od zadnje številke. Res pretekli, saj so minili, kot bi mignil, tudi zato, ker se je v tem času veliko dogajalo, vsaj tistega, kar je vezano na delovanje društva Gora. Zima je pač čas, ko Gorjani kujejo kolajne. Takšen je tudi naslov zadnjega poglavja v tej številki, ki prinaša zapise o nekaterih zimskih doživetjih. Čibejeva skupina je še vedno nekakšna udarna pest, zaščitni znak društva Gora, doma in v tujini.

Zima pa je tudi primeren čas za brskanje po zaprašenih kaščah ali arhivih. Marsikaj zanimivega iz življenja na Gori je prišlo na plano ob tem, ko so številni gorjanski strokovnjaki za zbornik obdelovali Goro z vseh plati. In že smo pri pripravi za 400 – letnico naselitve Gore, ki jo bomo proslavili letos za šagro. Tale fotografija prikazuje samo 30 cm visok osnutek kipa, ki naj bi, seveda skoraj desetkrat večji, stal na Križcu. Podrobnosti o tem lahko izveste na naslednji strani, kjer je svoje videnje obletnice oziroma postavitve kipa večje upesnil Marjan Likar.

Foto Edo Pelicon

Prav neverjetno je, kako pesniško oziroma nasploh literarno, so navdahnjeni Gorjani – ne boste verjeli, toda v obdobju med dvema številka Gore so izšle kar tri knjige, ki so jih podpisali Gorjani. Tanjo Mencin, ki je Gorjanka po rodu in živi v Krmelju, smo v časopisu Gora že spoznali. Pred kratkim je izdala svoj pesniški prvenec. Tokrat na strani 27 objavljamo pesem, posvečeno Gori. Prvo pesniško zbirko je izdala tudi Ingrid Kovšca, z Otlice doma, sicer brucka. Avtorico in njeno poezijo bo za naslednjo številko predstavila še ena pesnica, Valentina Srebot iz Podkrajja. Med tem cvetom deklet je svoja občutja pretočil v besede (besedovanja) tudi Bojan Bizjak – Zakalski. Kot je moč izluščiti iz kratke predstavitev zbirke kratke proze (stran 23) je Zakalski najboljši prav v zgodbah, v katerih se odslikuje Gora.

Tokratno številko časopisa Gora smo razširili za štiri strani. Povečanje gre na račun nadvse dragocenega dokumenta, ki je kot po čudežu prišel na svetlo še ravno v pravem času. Potreben je sicer tehtne strokovne obdelave, toda že sam kot tak je nadvse zgovoren. Na materinski dan se Predmeja spominja največje strahote, ki jo je kdaj zadela – požiga vasi. Najden dokument jasno dokazuje, da je na Predmeji zgorelo nič manj kot 114 hiš (od 158). Torej je brez strehe nad glavo (in praktično brez vsega) ostalo tri četrtine vseh prebivalcev. Kakšno grozo, kakšno trpljenje je povzročilo to nečloveško divjanje! Pa se še vedno najdejo primerki, ki skušajo to okrutnost opravičiti. Voja je nekaj strašnega in v ljudeh pusti neizbrisni pečat. Zato so pričevanja številnih ljudi še po skoraj šestdesetih letih sveža in so nanizana na straneh od 6 do 10.

Tudi nanizanka o Likarjih je posrečena. Lojze Likar je ustvaril izjemen portret izjemne družine Likar – Jagruske, iz katere se je šopku doktorjev znanosti s priimkom Likar pridružil še najmlajši, Boštjan.

Znanost in tehnologija gresta skokovito naprej in tudi pri urejanju časopisa Gora se sramežljivo spoznavamo z novotarijami, elektronsko pošto, digitalno fotografijo ipd. Večji del tega uvodnika in še kakšen krajši članek boste lahko že v kratkem prebrali tudi na internetnem naslovu www.neticom.si/gora. Društvo Gora je namreč pridobilo svoj portal na svetovnem spletu, ki počasi dobiva svojo podobo oziroma vsebino, vendar nas čaka še veliko dela. S svojimi predlogi se lahko oglasite tudi na elektronski naslov drustvo.gora@email.si, ali pa na uredništvo časopisa gora na naslov edo.pelicon@siol.net.

In še en utrinek – štirje dosednji predsedniki društva Gora so se odpravili s hribovja v prekmursko ravnico. Tam sta jim na gala prireditvi Turistična zveza Slovenije in Televizija Slovenija pripela turistični nagelj.

Foto arhiv društva Gora

SPOMENIK MATERİ GORI

Ni dolgo tega, ko sem se spet ustavil pri Tonetu in Ivanki Bolčina, V grapi, na Predmeji. In ko smo se menili to in ono, mi je Tone rekel: »Pravijo, da se bo Vrh Jone postavilo spomenik gorski ženi...« – »Res je. Če bo vse po sreči, bo za šagro že stal,« mu pritrdim. – »Prav je tako. Dosti so dale skozi, gorjanske matere, dosti pretrpele, res. Zaslužile so si spomenik. In velikega naredite!«

Te preproste in iskrene besede Toneta iz Grape so v meni utrdile misel, da je bila namera, da se na Gori postavi spomenik materi – Gorjanki, med ljudmi dobro sprejeta. (Franc Černigoj)

Spomenik sicer ne bo tako zelo velik, bo pa izražal, kar želimo povedati: **Mati in voda sta nosilki življenja... Na Gori ga izvabita še iz kamna...**

Gorska žena (tako so spomeniku že pred postavitvijo zrekli ljudje) bo upodobljena v za spoznanje nadnaravni velikosti – ali pa se nam bo zaradi škafo na glavi malo večja le zdela. Iz stilizirane posode na glavi se ji bo po telesu zlivala voda, oblivala njene prsi, naročje in boke, ter tako simbolično iz nje izvabljala življenje.

Stala bo Vrh Jone, na Robu Gore, na zračnem in odprtem kraju, kakor so se odločili prebivalci obeh gorskih krajevnih skupnosti, ter zrla v Deželo pod sabo, od koder je na Goro na glavi pravkar prinesla vodo.

Izdelava ter postavitve takega spomenika (naredil ga bo kipar Zmago Posega) pa pomeni velik finančni zalogaj. Društvo Gora samo nikakor ne bi moglo zbrati potrebnih sredstev, še posebej zato ne, ker se bo ob 400-letnici Gore marsikaj dogajalo (med drugim bo izšel tudi zelo obsežen zbornik, cca. 700 strani!, a o tem podrobneje v junjski številki 'Gore').

Zato prosimo bralce 'Gore', če nam pomagajo. Vsakršnega vašega prispevka bomo veseli! Seznam darovalcev, če boste tako želeli, bomo tudi objavili. Žiro račun društva Gora je: 52010-678-78305.

Odbor za postavitve spomenika

MAMA GORJANKA

marjan likar

Kot bilka gorska,
rojena v viharju,
polna svežine,
moči, lepote vihrave.
Kljubuje vetrovom,
poletni vročini,
počiva, le pod snežno odejo pozimi.

Žuljave roke, zguban obraz,
krilo je dolgo, zategnjen je pas.
Postave pokončne, na glavi pa škaf,
korak je odmerjen,
še daleč je vas.

Moči ji požira strmina,
v srcu pa kljuvata skrb in bolečina.
Kako nahraniti kopico otrok,
saj ona ima le dvoje žuljavih rok.
Včasih pa upa ji kanček posije,
mož mogoče kmalu se vrne iz tujine,
spet kruh bo - konec moreče sivine!

Burja vihrava na Goro je zimo prignala,
živino, otroke, za zidove nagnala.
Snega zapadlo je dosti,
da mladež užila bi zime radosti.
Srce mame Gorjanke pa polno bridkosti,
otroške so noge bose in jopič raztrgan,
na ognjišču pa kotel, s polento postrgan.

Spomladi, še preden avrikelj
pobarva se zlatorumeno,
zapustil otroke bo oče in ženo,
odšel bo v daljno deželo,
saj tam mu obljublja delo.
Jeseni, ko vrne se, spet bo veselo,
ob polenti zvečer se bo pelo.

Iz leta v leto tako je mama Gorjanka živela,
včasih molila, dostikrat klela,
saj vsaka pomlad moža ji je vzela.
Srce njeno pa polno skrbi,
kako naj kopico otrok preživi?
Tako počasi življenje na Gori
ji pilo je moči.

ime in priimek	datum	ime	položaj	
Božna Mprata	bol. št. 1	Predmaja	poljarna	
Adon Omlon	-- 2	pi. del	--	
1	-- 3	--	--	
Adon Omlon	-- 4	na plovni	--	
Božna Mprata	-- 5	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 6	pi. poljarski	--	
Božna Mprata	-- 7	pi. morsk	--	
Božna Omlon	-- 8	podjarno	--	
Božna Omlon	-- 9	--	--	
Božna Omlon	-- 10	pi. del	--	
Božna Omlon	-- 11	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 12	na morsk	--	
Božna Omlon	-- 13	na morsk	--	
Božna Omlon	-- 14	na morsk	--	
Božna Omlon	-- 15	--	--	
Božna Omlon	-- 16	--	--	
Božna Omlon	-- 17	--	--	
Božna Omlon	-- 18	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 19	pi. del	--	
Božna Omlon	-- 20	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 21	--	--	
Božna Omlon	-- 22	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 23	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 24	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 25	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 26	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 27	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 28	na kralj	--	

ime in priimek	datum	ime	položaj	
Božna Omlon	bol. št. 1	pi. del	poljarna	
Božna Omlon	-- 2	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 3	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 4	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 5	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 6	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 7	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 8	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 9	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 10	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 11	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 12	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 13	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 14	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 15	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 16	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 17	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 18	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 19	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 20	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 21	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 22	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 23	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 24	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 25	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 26	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 27	na kralj	--	
Božna Omlon	-- 28	na kralj	--	

ime in priimek	datum št.	ime župe	vrsta	datum
Polanc Gilbert	bol. št. 86	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Blaga	87	podarst	prigovna	11
Polanc Ivančič	88	1. medel	prigovna	11
Polanc Trnava	89	na bar	prigovna	11
Polanc Polina Blagaj	90	na bar	prigovna	11
Polanc Stefan	91	na bar	prigovna	11
Polanc Trnava	92	1. polier	prigovna	11
Polanc Jozefa	93	1. skimp	prigovna	11
Polanc Zdravko	94	na hotel	prigovna	11
Polanc Polina	95	na bar	prigovna	11
Polanc Trnava	96	1. dolina	prigovna	11
Polanc Polina	97	na bar	prigovna	11
Polanc Jozefa	98	1. dolina	prigovna	11
Polanc Trnava	99	1. dolina	prigovna	11
Polanc Polina	100	1. dolina	prigovna	11
Polanc Polina	101	1. dolina	prigovna	11
Polanc Polina	102	1. dolina	prigovna	11
Polanc Polina	103	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	104	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	105	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	106	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	107	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	108	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	109	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	110	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	111	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	112	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	113	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	114	na bar	prigovna	11
Polanc Polina	115	na bar	prigovna	11

ime in priimek	datum št.	ime župe	vrsta	datum
Polanc Polina	bol. št. 56	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	57	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	58	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	59	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	60	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	61	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	62	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	63	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	64	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	65	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	66	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	67	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	68	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	69	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	70	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	71	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	72	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	73	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	74	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	75	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	76	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	77	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	78	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	79	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	80	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	81	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	82	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	83	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	84	1. spiklet	prigovna	11
Polanc Polina	85	1. spiklet	prigovna	11

ime i prezime	datum	ime i prezime	datum
Brigolj Mladimir	1871.11.16	na glavi	1871.11.16
--- žene	--- 11.17	na glavi	---
Ženska žene	--- 11.18	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.19	na glavi	---
Brigolj žene	--- 11.20	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.21	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.22	na glavi	---
--- Mladimir	--- 11.23	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.24	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.25	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.26	na glavi	---
--- Mladimir	--- 11.27	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.28	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.29	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.30	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.31	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.32	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.33	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.34	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.35	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.36	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.37	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.38	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.39	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.40	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.41	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.42	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.43	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.44	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.45	na glavi	---

ime i prezime	datum	ime i prezime	datum
Brigolj Mladimir	1871.11.16	na glavi	1871.11.16
Brigolj Mladimir	--- 11.17	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.18	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.19	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.20	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.21	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.22	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.23	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.24	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.25	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.26	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.27	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.28	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.29	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.30	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.31	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.32	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.33	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.34	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.35	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.36	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.37	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.38	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.39	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.40	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.41	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.42	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.43	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.44	na glavi	---
Brigolj Mladimir	--- 11.45	na glavi	---

OKRUŠEK S SPOMENIKA ŽRTVAM VOJNE IN FAŠISTIČNEGA NASILJA NA OTLICI

Vidmar Ivan, Kovk 26, 1916 – 44 (Guozdenku)

Kot vojak v italijanski vojski je bil pri letalcih, v Ronkah. Vsak teden je prišel domov s kolesom. Od kod je prišel v Krajiško brigado, se ne ve. Domači so ga čakali še po vojski, da se bo vrnil iz Rusije. En Tunčku s Predmeje da je povedal, da je v Beogradu prišel na mino in sestra Pavla Ipavec je podatke o tem dogodku izsledila po Rdečem križu. (*Povedal Ivan Vidmar – Guozdenku, 1936*)

Prepis smrtovnice, ki so jo poslali z Vojaško-zgodovinskega inštituta iz Beograda:

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

Broj 1 – 770/2, Dana 7. V. 1985

Beograd, Birčaninova br. 5

Zveza združenj borcev NOV SRS

Občinski odbor, 65270 Ajdovščina

Povratkom dopisa obaveštavamo vas da se u Listi gubitaka umrlih od rana i bolesti 1. proletarske divizije, na slovo "V", nalaze sledeći podaci:

"Borac 3. krajiške brigade VIDMAR Leopolda IVAN, rođen 1916. godine, Ajdovščina, Gorica, stupio dobrovoljno v NOVJ 6. decembra 1943. god., umro od rana 18. oktobra 1944. godine u Beogradu u ul. Kr. Aleksandra." /RPK. 1, f.l., reg. br. 2/

Pretpostavljamo da se ovi podaci odnose na traženog, iako nam nisu naveli očevo ime.

OVLAŠĆENJU NAČELNIKA: Potpukovnik Antun Miletić

BUNKER

cvetka velikonja - palirjeva

Že dolgo smo živeli za okni, zavešenimi s temnimi zastori, oblepljenimi z modrim papirjem, ki ni prepuščal svetlobe, vendar še nismo dodobra občutili vojne, zato nas je prva hajka skorajda presenetila. Nepripravljeni smo reševali samo živino, hišo pa le zaklenili in zbežali.

Šele po prvi hajki smo začeli prazniti hišo in skrivati vrednejše predmete. Stari tata je prinesel v kuhinjo velik star kotel. Vanj je zložil vso porcelanasto posodo, krožnike, skodelice, tanke krožničke, tudi žličke in vilice. Najbolj so mi ostali v spominu krožniki in skodelice za črno kavo, v katerih je stara mama postregla le v izjemnih priložnostih. Na njih sta bila upodobljena mladenka in mladenič v razkošnih oblekah. Sedela sta ob mizi, nad katero je cvetelo drevje.

Tata je izkopal jamo med štirno, gnojiščem in hlevom, v katero je položil kotel s posodo. Skrivnost je previdno prekril z drobnim kamenjem ter zasul z zemljo in peskom. Tudi knjige je bilo treba skriti. Gledala sem tata, kako jih je polagal v oprtni koš. Naložil si je težak oprtni koš na rame, poiskal motiko in škafec, me povabil s sabo in odšla sva proti Smrečju. Čez Polhove travnike sva prišla kmalu na cilj. Pod visoko smreko je razkopal zloženo kamenje, z motiko razširil prostor, toliko da je vanj položil škafec s knjigami, jih zavaroval in spet založil, rekoč:

»Dobro si zapomni to smreko, kjer sva skrila knjige!«

Največje skrivališče smo uredili v domači kleti, v katero smo prišli iz shrambe po ozkih kamnitih stopnicah. Bila je dovolj velika, da smo vanjo lahko znosili vse, kar smo imeli v hiši - postelje, skrinjo, nizko omaro, posteljnino, prte, oblačila, svete podobe, celo žito in še mnogo drugega, dokler ni bil zadnji kotiček zaseden. Izpraznili smo vse prostore v hiši, ostale so le gole stene in skromna ležišča. Ob kletna vrata so nanosili deske, čebre, staro železje, škafe in vsemogočo šaro, da je bil vhod neviden. Ko so prihajali Nemci, smo se vedno bali, da bodo odkrili skrivališče. Dolgo je ostalo varno skrito, toda zgodilo se je najhujše. Prišli so. Surovo so razmetavali ležišča, otipavali stene, loputali z vrati, ropotali po podu, iskali v hlevu. Upali smo, da ne bodo našli ničesar, in v kuhinji čakali, kaj se bo zgodilo z nami.

Tedaj smo ga zagledali. Na vhodnih vratih se je prikazal velik rjav pes, volčjak, ki je vohljaj po tleh proti nam. Stali smo nepremično, a pes se je obrnil in s smrčkom ob tleh vohal čez prag v izbo. Skozi na stežaj odprta vrata smo videli, kako voha po vsej sobi. Nenadoma je obstal ob oknu in sedel. Tam je bil stari vhod v klet. Nemci so se zbrali ob psu. Takoj so opazili skoraj nezaznavni pokrov. S silo so ga dvignili, razkopali lino in vhod je bil prost.

Eden izmed Nemcev se je povlekel skozi odprtino, za njim drugi. Metala sta stvari skozi lino, iskala in končno našla pravi vhod. Kričaje so po stopnicah vlačili, kar so našli, razbili, česar niso mogli odnesti. Besno so nas odrivali, starega tata pa stražili. Strašno sem se bala, srečno izmuznila in stekla k Polajnkim.

Tri prestrašene deklice smo, skrite na kamri pod streho, od strahu trepetale in čakale, kdaj bodo Nemci odšli. Kmalu smo zaslišale mukanje živine. Nemci so s silo izganjali živino iz hleva. Upirala se je neznanim ljudem. Vpregli so kravo v naložen voz in se začeli pomikati izpred hiše. Žalostno smo gledale za čudnim sprevedom. Med oboroženimi vojaki je krava počasi vlekla voz z naropanim blagom, za njim so gnali dve kravi, telčka in ovce. Starega tata so vodili zadnjega.

Za njimi je v umazanem snegu ostajala rumena koruzna sled.

Sami smo ostali v izropani hiši, preživeli hudo noč, ker smo mislili, da starega tata ne bomo več videli. Drugo jutro smo zvedeli, da je še živ, da je zaprt v župnišču na Otlici. Kljub strahu se je mama odločila, da bo šla k njemu. V čutari mu je nesla malo mineštre. Komaj smo čakali, da se vrne. Povedala nam je, da ga je videla in govorila z njim. Župnik Albin ji je obljubil, da bo pomagal po svojih močeh in da mu bodo mogoče prizanesli zaradi starosti. Sam ni verjel v rešitev, ni verjel, da ga bodo izpustili, ker so ga topli in mučili. Mami je dal svoje usnjene rokavice rekoč: »Vzemi rokavice, daj jih Bertetu, jaz jih tako ne bom več nosil.« Mama je doma položila rokavice na mizo.

Proti večeru smo ga zagledali, ko je prihajal čez Gmajnco. Sklonjen je počasi hodil.

Pomirjeni smo ga čakali. Ko se je približal, smo videli, kako so mu čez obraz zdrsele temne sence.

»Doma sem,« je tiho dejal in stopil v hišo.

Foto Primož Breclj

RANA URA, ZLATA URA

marjan velikonja - mádlčev

Čeprav se je zgodba, ki vam jo bom povedal, zgodila že pred pol stoletja, je v meni še vedno tako živa, kot bi se vse skupaj dogajalo šele včeraj.

Takrat je po svetu divjala vojna, vse vojne pa so krvave in uničevalne; za seboj puščajo velika opustošenja in tragedije. Moja rojstna vas Predmeja je bila skoraj v celoti požgana in porušena, zato je naša hiša Na griču postala dom še dvema družinama - Likarskim in Bitiškim. Svoje otroške vojne dni smo preživljali v strahu, revščini, med streli in granatami ter sanjami o svobodi naše domovine.

Foto Primož Breclj

premika. Postal sem bolj pozoren in opazil sem, da se vsakih nekaj sekund pojavi vojak v pripognjeni drži. Bil sem še otrok, leta vojne pa so mi dala toliko izkušenj, da sem kmalu ugotovil, da se Nemci približujejo naši hiši in jo obkoljujejo. Zavedal sem se, da smo domači in partizani, ki so, nič hudega sluteč, počivali, v veliki nevarnosti. Stekel sem v skedenj in zakričal: »Bežite, Nemci so tlje.«

Hitro sem zbudil še domače. V hiši in okoli hiše je bilo kot v mravljišču, vladala je nepopisna panika. Partizani so hitro zapustili skedenj, nekateri od njih so v naglici pustili svojo opremo, orožje so pa odnesli s seboj. Oče je ostalo opremo hitro zakopal v seno. Partizani so se umaknili in zavzeli položaje v požganih hišah v Kasarni, v šoli, Na bregu in Na griču, kjer je sedaj skupna grobnica padlih partizanov. Začel se je hud boj, ki je trajal tri dni in noči. Kljub veliki premoči Nemcev partizani Nemcem niso dovolili, da bi prodrli dlje od zaselka Grič. Od tu pa so se morali neprestano umikati nazaj na svoje položaje na Orlovco.

Tudi Nemcem je počasi začelo zmanjkovati hrane, vode in municije. Padla je noč in boji so se začasno poglobili. Nemci so predah izkoristili, prišli so v našo hišo in začeli iskati hrano. Dobili so nekaj drobnega krompirja, stara mama Ivana jim ga je morala skuhati. Pri sosedih - Pri Kolovercavih, so Nemci odpeljali vola in tele. Tele so še isto noč pojedli, vola pa so po končanih bojih našli na Orlovci - bil je privezan, vendar živ.

Preden so Nemci zapustili hišo, je njihov oficir ukazal, da morajo zjutraj ob sedmi uri vse ženske iz hiše (mama Ivanka, sestra Fanka, Ivanka in Zora (Likarske) ter Pepa in Anica (Bitiške) prinesti na njihove položaje na Orlovco vodo. Ker je v požganih hišah po večini zgorela tudi posoda, je Anica Bitiška ostala brez posode, v kateri bi Nemcem nesla vodo. Edini škaf, ki so ga še imeli, so uporabljali za nočno posodo. Ženske so bile v strahu, da jih bodo Nemci kaznovali, če ukaza nemškega oficirja ne bodo izvršile. Znašle so se in uporabile tudi škaf, ki so ga uporabljali za nočno posodo. Škaf so malo oprale, nato so napolnile vsaka

svojo posodo z vodo. Tako so bile zjutraj pripravljene in so odnesle vodo na položaje Nemcem. To so po ukazu oficirja storile tudi naslednje jutro. Nemci niti slutili niso, iz kakšnega škafa slastno pijejo vodo, tako da so se ženske kljub velikemu strahu muzale, saj so le one vedele za 'veliko skrivnost'. Če bi Nemci izvedeli zanje, bi bil za njih zagotovo to zadnji tovar.

Tretji dan so bili Nemci skoraj že poraženi, proti večeru pa so dobili iz Ajdovščine nenadoma močno okrepitev. Boj se je še bolj razvnel. Nemci so začeli uporabljati svetleče rakete, da je bilo svetlo kot čez dan. Bitka se je nadaljevala pozno v noč. Nemci so iz Ajdovščine pričeli streljati na slepo po partizanskih položajih s težkimi topovi. Granate so padale kot toča. Taki premoči partizani niso bili več kos in so se umaknili globoko v Trnovski gozd. Po umiku partizanov so se s Predmeje v Ajdovščino umaknili tudi Nemci.

Čeprav so se po treh dneh bojov partizani zaradi prevelike premoči Nemcev umaknili, sem še danes neskončno srečen in vesel, de sem rešil življenje celi zaščitni četi, svojim domačim in sosedom, ki so živeli pri nas. Velikokrat se ob spominjanju na ta dogodek spomnim starega reka, da je **rana ura** zares postala **zlata ura**.

Partizani so vrh Korit imeli stražarja (to je prav tam, kjer stoji informacijska točka poti Po Dolu gor in dol - na Orlovci), vendar nikdar nisem izvedel za njegovo usodo. Opremo, ki so jo partizani pustili ob umiku iz naše hiše, so prišli iskat po nekaj dneh. Od žensk, ki so morale Nemcem nositi vodo na položaje, je danes živa samo še Ivanka Likarska, sedaj Tunčkava.

P. s.:

Rad pa bi povedal še nekaj o odnosih med Gorjani in Ajdovci. Ajdovci so nas Gorjane imeli za bolj 'trde' in nas niso imeli za njim enakovredne. Pri tej ofenzivi, ki sem jo opisoval, ko so Nemci streljali s topovi na Goro, je neka Ajdovka, sedaj že pokojna, govorila: »Glejte, kako pošiljajo pirhe Gorjanom.« Bližala se je namreč velika noč.

Pa saj poznate tisto anekdoto, ko sta se srečala dva Ajdovca na placu in je prvi vprašal drugega, če je kaj ljudi v gostilni pri Maksu: »Prav nobenega človeka ni, samo en par Gorjanov!« Ponosen sem, da sem Gorjan, prav tako smo ponosni vsi, ki na Gori živimo. V vsakodnevem življenju dokazujemo, da na Gori živijo pravi, dobri, poštteni pokončni, delavni, ponosni in pogumni ljudje. Drage Gorjanke in Gorjani, bodimo in ostanimo to še naprej, pa kjerkoli v svetu že živimo in v kateremkoli času.

Z NOVIMI ČEVLJI NA POT...

*ivanka štrukelj**

Rada se s spomini vračam v leta, ki sem jih preživela na Gori, v čas brezskrbnega otroštva, toda tudi vojne. Pripadam generaciji, ki je ostala brez mladosti, okusila vojno viхро in preganjanje. Trdo in neizprosno je bilo naše življenje – toda plemenito in vredno ga je bilo živeti.

Julija 1944 sem bila poslana na prvi učiteljski tečaj v Gorenjo Trebušo. Za pot sem potrebovala čevlje. Nanje sem čakala dva dneva, kajti izdelovali so mi jih v partizanski čevljarški delavnici, ki je bila na skednju Pri Vidicu. Bil je gospodarski referent in ko mi je izročil čevlje, sem podpisala listek s vsebino, ki se je še danes natančno spominjam: *'Ivančki za brezplačno delo v šoli – novi čevlji.'*

S kurirjem naše karavle sva odpotovala zgodaj zjutraj. Kmalu so me čevlji tako ožulili, da sem s Kroga naprej šla bosa. Še sreča, da so bile gozdne poti

mehke. S kurirjem sva se ustavila v Gačniku. Tam sem si noge umila, namazala in teta Marička mi je dala velike copate za nadaljnjo pot. Pozno popoldne sva prišla na določeno mesto. Kmalu je utrujenost minila, kajti prevzelo nas je delovno vzdušje in tovarništvo. Vodja tečaja je bil Zdenko Zdešar, čudoviti predavatelj pa Jože Dolgan, Mara Samsa, Vlado Schmidt in Makso Pirnik. Prav dekleta tega tečaja smo prve ponesle v svet Pirnikove pesmi (Smrt v Brdih, Cin cin Drežnica, Zima je in ptice zebe, Pionirska). Kasneje smo jih pele v Ljubljani, na Bledu, v Trstu.

Tečaj smo žal morali predčasno končati. Najprej smo se zaradi hajk preselili v Dolenjo Trebušo, potem pa smo se umaknili pred ofenzivo. Vsi tečajniki in predavatelji smo se ustavili Pri Baskih na Predmeji, kjer sta nas mama in Milka pogostili z grenkim čajem. Bližala se je nova ofenziva, zato sem del dneva preživela z Marijo Polhavo v Ogradih za Sortežem. Marija, se spomniš? To je bil zate poseben dan, tvoj rojstni dan! Preživeli sva ga v strahu, ob enem jabolku in lončku močnika. No, tudi tak rojstni dan si velja zapomniti – tako kot plačilo za moje delo – neuporabne čevlje!

Tudi moj osemnajsti rojstni dan mi je ostal večno v spominu, kajti fantje 5. relejne so mi napisali naslednjo pesem:

*Sončni dan se je prebujal,
že sonce Čaven obsijalo je,
tedaj me dežurni iz spanja zdrami
in spomni, da tvoj rojstni dan je.*

*Osemnajst let danes praznuješ,
rosnih osemnajst let,
veliko težav in nevarnosti premaguješ,
kot vsi tvojih let.*

*Čas uničil ti je načrte,
uničil sanje mladostnih dni,
vendar nič ne obupaj,
saj kmalu bo prišel
čas svobode in miru.*

*Tedaj tvoji načrti in želje
se bodo izpolnile
in sreča vrnila se bo!*

Prvi pedagoški tečaj, pa čeprav sredi ofenziv, mi je ostal v lepem spominu. Tako sem lahko pridobljeno znanje prenesla med moje učence.

**Ivančka Štrukelj, roj. Blaško, Polajnkna s Predmeje, partizanska učiteljica (Nataša), živi v Trnju pri Pivki*

BRNKI Z GOZDA

(nadaljevanje)

V deseti številki časnika Gora smo lahko spoznali kar nekaj zanimivih življenjskih zgodb Brnkove družine z Gozda. Iz istega 'gnezda' pa je bil tudi Jože (Pepe) Lemut - Saša, uspešen organizator OF na Vipavskem in eden prvih junakov narodnoosvobodilne vojne.

Jože Lemut se je rodil materi Mariji (roj. Kovšca) in očetu Josipu, ki je bil najprej gozdni, nato pa tekstilni delavec. Tudi dva strica sta delala v ajdovski predilnici. Ker so jo pod Italijo ukinili, se je Lemutova družina preselila v takratno Jugoslavijo - v Maribor. Leta 1931 je najprej emigriral oče, leto kasneje so se mu pridružili ostali. Lemutovi so se zaposlili v Mariborski predilnici, tudi Jože, ki se je kmalu navzel revolucionarnih idej. Udeležil se je stavek tekstilnih delavcev in spoznaval kasnejše soborce. Že leta 1935 so ga sprejeli v SKOJ, kjer je kmalu postal sekretar za okoliš Maribor - Pobrežje. Pozneje je postal član KPJ. Ob napadu na Jugoslavijo 6. aprila 1941 se je priključil enoti "Mladih prostovoljcev" in se udeležil prvih bojev z Nemci. V Zagrebu so ga aretirali ustaši, ga mučili in nato izpustili. Odšel je v Ljubljano, kjer ga je CK KPS kot Primorca že junija poslal raziskovat, kakšni so pogoji za oborožen upor. Na Vipavskem je pripravljaval vse potrebno za ustanavljanje odborov OF in odpor proti okupatorju. Decembra 1941 si je nadel ime Saša. Jože Lemut - Saša je imel še eno važno nalogo. O delu, stanju in dogajanju na Primorskem je obveščal centralo. Zato je moral večkrat potovati na ljubljansko območje in nazaj, kar je bilo v takratnih pogojih zelo nevarno. Ker ni mogel potovati

javno, je organiziral svojo ilegalno pot z Notranjskega čez Hotedršico, Novi Svet, skozi Lome, čez Javornik, Kanji Dol in Vodice v Vipavsko dolino. V teh krajih je imel Jože Lemut zaupne ljudi. Pri njih si je lahko malo odpočil. Zelo težko je bilo Jožetu Lemutu prehoditi to pot pozimi, zato si je nabavil smuči. Tako je lažje in hitreje vzdrževal zvezo med Primorsko in Ljubljano v zimi 1941 - 1942. *(Smuči Jožeta Lemuta – Saše so še ohranjene in zahtevajo podrobnejšo obdelavo, tako da bomo sestavek o njih objavili v eni prihodnjih števil!)*

V težkih razmerah se je torej Saša prebijal skozi številne nevarnosti, pisal in prenašal poročila in navodila, se sestajal z organizatorji odpora... Tako je skupaj z Milkom Špacapanom sestavil poročilo o bitki na Nanosu, ki je bila 18. aprila 1942, in ga odnesel v glavno partizansko poveljstvo Slovenije Francu Leskošku - Luku. Sredi avgusta 1942 je nad Vitovljami sodeloval pri ustanovitvi prvega primorskega bataljona Simon Gregorčič in postal njegov prvi poveljnik. Bil je član pokrajinskega komiteja KPS, ki je bil ustanovljen maja 1942 pri Rihardu Bonetu nad Kromberkom. Prav iz te hiše se je 17. avgusta 1942 Saša odpravil skupaj s Tomom Brejcem na pot. Cilja Saša ni dosegel. Ko sta se z Bonetovšča spustila mimo Kromberka, je poljski čuvaj menda čakal jazbeca. Saša naj bi ga opazil in zakričal: »Stoj!« Toda čuvaj je ustrelil s šibrovko in Saša je dobil strel v prsa. Ko je spremljevalec videl, da je mrtev, mu je stolkel glavo, da ga Italijani ne bi prepoznali. Kljub temu so ga vozili in razkazovali po Gorici.

(Povzeto po Javorovem listu, glasilu OŠ Col, leto VI, št. 1, mentor F.Č.)

KLEKLJARSKA ŠOLA NA GORI

rozika fišer

Foto iz arhiva Rozike Fišer

Fotografija prikazuje dekleta čipkarske šole pri Jurjevih. V sredini je učiteljica Marija Jež. Poznam samo dekleta z rokama v bokih – to je Lojzka Z ganka. Fotografija je nastala približno leta 1935. Kdo so ostala dekleta? Če se katera spozna, bom zelo vesela, če se mi oglasi na naslov: Rozika Fišer, Na hribu 13, Šempeter pri Gorici, telefon 05 39 36 735 (Roza Vidmar, letnik 1926, Premava z Otlice)

Klekljanje ima na Gori že zelo dolgo tradicijo. Na Gori je delovala klekljarska šola, ki je bila ustanovljena že zelo zgodaj, pisni viri omenjajo leto 1885. Starejše ženske trdijo, da je klekljarska šola do leta 1910 delovala v prostorih šole na Dolu (današnji Predmeji). Ta podatek mi je posredovala leta 1999 umrla Micka Pižent, rojena Krapež, katere starejše sestre so hodile v to šolo okrog leta 1910, morda še prej. V času prve svetovne vojne je klekljarska šola morala prepustiti prostor beguncem. To šolo sva kasneje, ko je dobila prostor Pri

Jurji, obiskovali tudi medve s prerano umrlo sestro Slavko. Poučevala nas je Marija Jež, učiteljica srednjih let, doma iz Idrije. Poučevala je le v slovenščini in se marsikdaj hudovala na nas, če smo bile preveč nagajive. Z največjo ljubeznijo nas je učila premetavati klinčke in vesti špičke na blazinici s papirnatimi vzorci, ki smo ji rekli 'matevž'. Marsikdaj so deklice v šolo, v kateri je bila tudi velika železna peč, prinesle kolerabo, ki smo jo pekle in jedle. Kajpak smo imele roke čisto zamazane, zaradi česar nismo mogle klekljati. Tako smo nagajale iz otroške razposajenosti, ki je bila posledica učiteljčine dobrote in potrpežljivosti pri učenju klekljanja.

V šolo smo hodila dekleta različnih starosti, nekje med devetimi in dvanajstimi leti. Tudi klekljarska oprema je bila last šole, tako da je vsakdo lahko prišel in se česa naučil. Dekleta, ki so obiskovala to šolo, so pridobila veliko klekljarskega znanja in postala zelo spretna; izdelovala so za premožnejše ljudi, tudi za duhovnike. Mi, reveži, si špic nismo mogli privoščiti. Nekatere pridne učenke te šole so jo po drugi svetovni vojni kar same vodile. Šola deluje še dandanes, vodijo pa jo dobro izučene učiteljice. Domove krasijo številni lepi izdelki, ki prihajajo izpod prstov klekljaric vseh generacij; ti izdelki v ničemer ne zaostajajo za idrijskimi čipkami. Pri Jurjevih, kakor se jim je reklo po domače, sicer pa so se pisali Česnik, je bila tudi trafika, kjer so prodajali sol, tobak in vžigalice. Trafika je verjetno obratovala do začetka II. svetovne vojne.

DVESTO LET VIDMARJEV PRI LOHAJNARJIH

Leva fotografija prikazuje Lohajnsko domačijo na Otlici, pred katero sta se (po vsej verjetnosti leta 1960) fotografirala Janez Vidmar (letnik 1884) in osemletni vnuk Marko (vmes je pes Bobi).

Laharnar naj bi prišel na Goro s Tolminskega leta 1717 in si postavil hišo. Priimek se je pri hiši obdržal do leta 1803. Skoraj 200 let se prebivalci Lohajnske domačije pišejo Vidmar. Prvi gospodar Vidmar je bil Tone (letnik 1803). Z ženo Ivanko sta imela tri otroke. Drugi gospodar je bil Franc (letnik 1831), ki se je poročil z Urško. Imela sta pet otrok. Tretji gospodar Vidmar je postal Jože (letnik 1854). Z ženo Micko sta imela pet otrok. Četrti gospodar je bil Janez (rojen leta 1884). V zakonu s Pepco se jima je rodilo 12 otrok, najmlajši Alojz (letnik 1932), je postal peti gospodar. Z Marijo sta imela tri otroke. Leta 1992 je Alojz umrl. Zdaj raseta v obnovljeni stari hiši in novi hiši zraven šesta in sedma generacija.

Desna fotografija prikazuje Zlatko (letnik 1948), ki se je na domačiji rodila kot zadnja od 35 Vidmarjev. Kasneje so lohajnske štoklje pristajale v porodnišnici. (Obe fotografiji sta iz arhiva Pepeta Vidmarja.)

DELO PALIRJA NA GORI

peter česnik

Leta 1932, za časa velike gospodarske krize in brezposelnosti, je prišla na Goro italijanska gradbena firma, specializirana za gradnjo cest - *Dita di construzioni '4. novembre' cooperativa* iz mesta Monzuna pri Bologni. Bila je izvajalec del pri razširitvi ceste in izdelavi vseh potrebnih del po načrtu. Investitor je bila vojaška uprava XI. korpusa iz Vidma. Cesta je bila vojaškega pomena. Začetek je bil pri cerkvi na Trnovem nad Gorico, pri vasi Nemci je zavila desno skozi Trnovski gozd na Malo Lazno, čez Nagnovec, Predmejo in Otlico do pod Sinjega vrha, levo za Malo Goro, v Zadlog do kapele na koncu polja. Firma je s seboj pripeljala potrebne gradbene stroje in opremo, seveda tudi kadre. Zaposlili pa so tudi veliko nekvalificiranih in kvalificiranih domačih ljudi, minerjev in zidarjev. Takrat ni bilo še vrtalnih strojev. Delavci so tolkli po svedrih z macolo in v skale vrtali luknje, da bi jih razstreljevali.

Foto Primož Breclj

‘Avgusta’ na Dolu. Dal mi je nekaj pisati in me potem zadržal v pisarni. Po dveh mesecih sem že vodil vsa pisarniška dela. Pobiral sem ure in podatke za obračun od vodij delavcev, obračunaval in dvigoval denar, polnil in delil kuverte z denarjem za delavce na vsej dolžini ceste. To delo mi je šlo dobro od rok in sem ga z veseljem opravljal.

Plačali so mi od začetka malo - 40 centežmov. Nekvalificirani delavci so prejeli 1,30 do 1,60 lire na uro, minerji in zidarji pa od 2,20 do 2,80 lire na uro. Drugače so imeli navado oddajati vsa dela ‘na čez’, po izdelanem metru ceste, kinete, bankine ali balataca. Nekateri so kar dosti zaslužili. Plačo so mi sčasoma popravili, toda še vedno sem dobival polovico manj kot drugi. Kadar so na jesen dela ustavili zaradi zime, sem cestišče oskrboval in poročal firmi o stanju. Ko so cesto končali, sem ostal za oskrbnika skupaj z Alojzom Bolčino z Otlice. Na cesti sva opravljala vsa vzdrževalna dela - do ‘kolavdacije’ - potrditve in prevzema del od investitorja (vojaške uprave). To je bilo julija 1934. Takrat me je gospodar firme na mojo prošnjo priporočil investitorjem, da bi me sprejeli za palirja - cestarja, ko bodo te postavili. To se je res zgodilo 1. aprila 1935. leta. Takrat so zaposlili tri cestarje na trasi od Trnovega do Zadloga. Dobil sem kos ceste od Kaličev, Volkove bajte nad Predmejo, do šole na Kovku - 10 km. Podpisal sem triletno pogodbo, od 1. aprila 1935 do 31. marca 1938. Dejansko sem delal do 31. maja 1938. Mesečno plačo za pretekli mesec sem prejel po pošti v znesku 460 lir (toliko je imel plače takratni učitelj). S pogodbo o delu sem se obvezal:

- na cesti sem moral delati vsak delovni dan od 8. do 12. ure in od 14. do 18. ure,
- za kratke odsotnosti sem imel pravico dobiti zamenjavo,
- na rokavu sem moral nositi oznako ‘genio militare’,
- na mestu dela sem moral postaviti rdeče - belo obarvano tablico,
- imel sem karjolo, lopato, železne, grablje, kramp, bitič in macolo.

Imel sem naslednje dolžnosti:

- čistiti kineto za odtok vode ter cevi pod cesto,
- odstranjevati vse predmete, ki bi ovirali vozišče,
- odstranjevati vse, kar bi lahko preprečevalo dober pregled vozišča,
- čistiti travo na cestišču,
- na cestišču zapolniti s šodrom vse udrtine in luknje,
- prvi dan v mesecu poslati upravi pismeno poročilo.

Pooblaščen sem bil za manjša popravila obcestnih zidov in drugega. Za to sem najel delavca – zidarja, za katerega sem dobil denar na osnovi količine opravljenega dela. Ko je zapadlo do 20 cm snega, sem bil dolžan kidati, posebno zamete.

Na cesti se ni smelo:

- voziti vozov, ki bi imeli ožje šine od predpisanih (7 cm),
- vleči hlodov ali drv,
- tovornjaki s prikolicami niso smeli voziti,
- vse vrste živali so morale biti privezane.

V primeru, da cestarja ni bilo brez upravičenega razloga na delovnem mestu in so to nadrejeni izvedeli, je moral plačati 50 lir kazni. Če bi se to ponovilo, je bil lahko odpuščen.

Ko mi je potekla delovna pogodba, je uprava zaposlila drugo osebo – Italijana.

balatac – utrjena spodnja plast cestišča; bankina – utrjeni zunanji rob cestišča; bitič – posebno kladivo za tolčenje šodra; karjola – samokolnica; kineta – cestni jašek; macola – težko, na dolg ročaj nasajeno kladivo; palir – cestar; šine – železni obodi kolesa; šoder – zdrobljeno ali na drobno natolčeno kamenje

NI MOKE ZA MILIČNICE

marta kelbl

Ko sem prejela sedmo številko časopisa GORA, sem bila tako presenečena, da mi je kar dih zastal. Videla sem objavljeno moje pismo! Seveda pa sem bila ob tem tudi ponosna in dobila korajžo, da se vam ponovno oglasim.

Opisala vam bom, kaj smo delale punce na Gori po končani drugi svetovni vojni. Kljub temu, da smo bile punce, je bilo treba vzeti v roke kramp in lopato. Hodile smo tudi v gozd popravljat ceste in kolovoze, da se je dalo iz njega kaj pripeljati. V skupini so bile ob meni še Vika Bajtarska (sedaj Vrhlukenška), Lojza Brusova, Lidija Kolenčuška (sedaj živi v Kopru) in še nekatere druge. Vodja je bil neki moški, da smo se ga vsaj malo bale in pridno delale. Ceste in kolovoze smo posipale s *šodrom*, ki smo ga dobile s tolčenjem kamnov. Pri tem sva se posebno izkazali z Viko. Pogosto sva imeli vse nohte črne, ker sva včasih zgrešile kamen in se udarili po prstih.

V gozdu smo med drugim požigale tudi črve, kot smo takrat pravili lubadarju. Ko pa se je začela obnova pogorelih hiš, so zbirali prostovoljke za kopanje peska. Med prvimi sva se javili tudi medve z Viko. Zaslužek je bil kar dober, tako da je bilo prostovoljk še preveč. Pomagale pa smo tudi zidarjem, mešale malto, podajale kamne ali zidake (če so bili).

Foto Jože Lipušček

Ob nedeljah pa smo pomagale pri obnovi zadružnega doma, ki je bil zgrajen z udarniškim delom. Junija, ko so bile zrele češnje, sva jih z Viko hodili obirat v Vipavsko dolino in jih prodajale Nemcem, ki so gradili most v Čavnu. Z vsemi temi deli sem zaslužila nekaj denarja, pa tudi mama mi je dala nekaj bonov. S tem denarjem sem se z Lidijo Kolenčuško odpravila v Ajdovščino po blago za pumparice. Kupljeno blago sva takoj nesli h krojaču, da nama je naredil hlače. Ko so bile narejene, sva se po naročilu moje mame odpravili v Vipavsko dolino po moko. Seveda bi bilo vse prav, če se ne bi oblekle v nove pumparice in belo majo. Najprej sva se ustavili v Kamnjah, od tam pa sva šli v Vrtovin, pa nikjer nisva dobili moke. Nadaljavali sva v Selo in Črniče, toda moke nama niso hoteli prodati. Razočarani sva se brez moke vrnili domov, kjer mi tudi mama ni verjela, da sva toliko obhodili in popolnoma nič dobili. Zato sta se z Matičkavo Johanco sami odpravili v dolino po moko. Že v prvi vasi so jima domačini povedali, da se bojijo prodajati, ker sta prejšnji dan hodili naokrog dve miličnici in jih preizkušali, če kaj prodajajo na skrivaj, saj se je takrat ves pridelek moral oddati v zadrugo. Moja mama pa jim je potem povedala, kdo da sta bili miličnici in jih prepričala, da so ji moko prodali.

Doma sem bila potem kregana, kako oblečena sem šla v Deželo po moko. Ljudje naju sploh niso prepoznali in so najbrž res mislili, da so naju oblasti poslale.

Pozdrav sedanjim prebivalcem krajev, v katerih sem preživela mladostna leta.
Marta Kelbl, roj. Likar, Šelova, stanujoča v Bohinjski Beli.

GORJAN IN GORE...

ivan bratina – zútu

Sem Ivan Bratina – Zútu, s Predmeje št. 8, že dolgo po svetu, in sem se odločil, da napišem nekaj za naš časopis 'Gora'. Že kot otrok sem šel nekaj časa služiti na Štajersko in sem tisti čas tam hodil tudi v šolo. Kasneje me je življenjska pot pripeljala na Gorenjsko in tu sem še danes – seveda, kadar nisem kod v gorah ali pa na Gori.

Eni nas poznajo kot Zútave, drugi kot Vrharske. V Lokavcu so bolj poznali starega Zúto, cestarja, pobožnega. K maši je rad hodil v Križ. S sabo je jemal tudi mojega očeta Frencéta. Seveda sta šla peš in spotoma molila. Starega Zuto so poznali za močnega, saj je pozimi, v snegu, prinesel šivalni stroj naravnost iz Idrije.

Foto Urh Černigoj

Zdaj pa naj zapišem nekaj drobnih spominov na svoje otroštvo...

Ko sem bil še prav majhen, so mi pravili, da imam lepe lase. Če me je kdo vprašal, če sem lump, pa sem odgovoril: »Ne lump, lep, lep!« Kmalu je bilo treba poprijeti za delo in prostega časa je bilo malo. Po cele dneve smo pasli krave, Podguro. Čez noč smo jih puščali v ogradi Podstidencam. Počitnice so nam minile pri spravi sena na Stógovcah in ob enakomernem vlačanju

amerikanske žage... Tako nam ni bilo dolgčas, a včasih smo si vseeno izmislili kako tako, ki se je končala s palico ali klečanjem na pesku. Za pokoro pa smo hodili skozi globoke zamete na nauk na Otlico.

Oče Frence je prevzel oskrbnništvo planinske koče na Čavnu in tudi to je pripomoglo, da sem začel vse bolj pogosto zahajati v gore, od Pohorja pa do morja...

S Pohorja zrem na širna prostranstva, vse do Prekmurja. Na Plešivcu se namesto gozda pojavlja ruševje, da je gora videti plešasta. Od tod tudi ime. Razgled z Raduhe je med najlepšimi in najveličastnejšimi. Primerja se lahko le z razgledom z gore Oljke in Ojstrice. Na piramidastem vrhu Grintovca me zamika severno obzorje, toda s pogledom spet pobožam domače gore, Karavanke.

S Storžiča vidim greben Zaplate, za njim Mačensko sedlo, rob Laneža z Malim Grintovcem.

Pomikam se proti zahodu in že sem pri neštetokrat opevanem očaku Triglavu, "snežnikov kranjskih sivmu poglavarju". Razgled mi poplača ves trud: mogočne vrste Dolomitov in Tur, gladina morja do Benetk, slutnja Panonske nižine. Prepoznam Golake, prostranstva Trnovskega gozda in za njimi v duhu vidim rojstno Goro. Prek Nanosa in Vremščice pridem na zadnji tisočak Slavnik in se spustim k zadnjemu žigu Slovenske planinske transverzale v Ankaranu. Tu si v morju odmočim žulje in v duhu še enkrat prehodim vso pot...

Dolgo je že, kar sem z rodne Gore šel v svet in spoznaval še druge gore. A Gora, Čaven in Golaki me vedno pripeljejo nazaj. In zdi se mi, da je bilo od odhoda do vrnitve, vse, prav vse, nebeško lepa sanja...

FRAN KRAPEŽ – GORJAN V LJUBLJANI

nadaljevanje

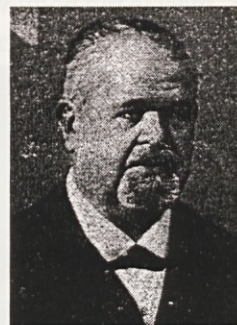
V enajsti številki časopisa Gora je Miloš Likar objavil kratek članek o Francu Krapežu z Otlice, ki se je kot velik gostinec v Ljubljani zapisal med 25 najpomembnejših obrtnikov svojega časa na slovenskih tleh. Izbrskali smo še kar nekaj zapisov o Krapežu in njegovem času in nekatere tudi objavljamo, da bi si lahko bralci ustvarili predstavo, kakšna osebnost je bil vrli Gorjan Franc Krapež, pionir modernega kavarništva in gostilničarstva v Ljubljani.

Uporabili smo naslednjo literauro:

Dr. I. Lah: Zvezda, KSM II, št. 3, stran 35, 1935;

Damjan Ovsec: Oris družabnega življenja v Ljubljani od začetka dvajsetega stoletja do druge svetovne vojne, Arhitektov bilten št. 40/41, Idrija, stran 16, 30 – 33, 1979;

Časopis Jutro, letnik 1932 in 1935. Iz Jutra je tudi nekrolog, ki je izšel na dan Krapeževe smrti, 11. aprila 1935:

Davi ob pol štirih zjutraj je umrl splošno znani in priljubljeni kavarnar gospod Franc Krapež. Pred meseci se je ponovila njegova stara bolezen na želodcu, ki sta se ji pridružili še sladkorna bolezen in naduha. Več dni je bil priklenjen na bolniško posteljo, nevarno pa se je njegovo stanje poslabšalo v ponedeljek.

Izteкло se je življenje velike delavnosti, lepih idealov, uspehov in tudi krutih preizkušenj. Končalo se je žareče življenje blagodejne srčne dobrohotnosti in neomahljive narodne zavednosti.

Bil je prvi, ki je imel svojo obrt označeno samo v slovenskem jeziku. V njegovih prostorih je viselo polno gesel proti tujemu nasilju, prav zaradi tega je bil Krapež zaznamovan kot sumljiva oseba. Po demonstracijah leta 1908 je prišel na zatožno klop, kjer je demonstrante pozdravljal s klici 'Živili!'. Takrat se ga je tudi prijel

ljubeznivi vzdevek 'Ata Živili'. Največje njegov delo v obrtniški stroki pa je bila preureditev kazinskih prostorov v velikomestne kavarniške in restavracijske lokale. S tem je storil mestu Ljubljani veliko korist in sloves.

Nepregledne so njegove dobre; delil jih je tako, da levica ni vedela, kaj dela desnica. Nihče ne more prešteti revežev, ki jih je podpiral, in nihče ne bo vedel, koliko dijakov je dobilo pri njem življenjsko oporo. Še zlasti je skrbel za izobrazbo naraščaja v gostilniški stroki.

Pred štirimi leti je praznoval dvojni jubilej: petinštirideseto obletnico samostojne obrti in štirideseto obletnico svoje prve kavarne v Ljubljani. Ob tej priliki se ga je spomnila vsa naša javnost, kakor tudi ob njegovi 70 – letnici, ki jo je praznoval ves veder in čil. Sam pa je te jubileje, in še mnoge druge slavnostne prilike, porabil za obdarovanje siromakov.

France Krapež je mirno čakal na konec svoje življenske poti. Dan pred smrtjo se je še poslovil od svoje zveste življenjske družice gospe Roze in nečaka gospoda Milka Krapeža ter njegovih otrok.

V zadnjih dveh desetletjih 19. stoletja in ob prehodu v 20. stoletja se je po ulicah Ljubljane govorilo še mnogo nemški, trgovine so bile večinoma nemške, v restavracijah in kavarnah se je pozdravljalo in streglo po nemško, v navadnih gostilnah pa se je govorilo še po starem: pil se je 'frišen pir', 'krugelca' ali 'masele', za jed je človek lahko 'zašafal župo, špeh, cušpajz, šnicel, melšpajz, zos' itd. Če bi točajka rabila slovenske izraze, bi bili rekli, da se spakuje. Treba je bilo precej truda in poguma, da se je ta 'kuheldajč' premagal. K temu naj bi pripomogel tudi Krapež, zavedni Slovenec, ki se je s svojo sposobnostjo prebil od čevljarja do gostilničarja, delujoč ves čas v narodnem duhu. Gostilna s prvim slovenskim napisom je bila v Prečni ulici že leta 1866 in se je imenovala 'Pri golobčku', a kasnejša zaostritev politične situacije je preprečila sleherna podobna hotenja. Šele Krapeževa lesena kavarna v času potresa leta 1895 na Kongresnem trgu je imela dvojezičen napis. Krapež, ki se je preselil nato na Dvorni trg, je dal prvi slovenski napis "Narodni kavarni" (današnja mestna čitalnica).

Leta 1900 je bilo v Ljubljani 37 tisoč prebivalcev, od tega 5500 izključno nemško govorečih prebivalcev. Veliko so se med seboj družili (visoki oficirji, uradniki, zdravniki, advokati in zahajali v otok nemškutarstva - Kazino. Kazinsko društvo (Casino Verein), ki se je namenilo nuditi zabavo ljubljanskemu plemstvu, uradništvu in meščanstvu, si je zgradilo v letih 1836 - 1838 poslopje z dvorano, restavracijo in kavarno. Dokler ni bilo na dnevnem redu narodno vprašanje, so prihajali v Kazino tako Nemci kot Slovenci. V 50. in 60. letih pa je Kazina postala leglo nemštva. Sem so prihajali oficirji in drugi na kavo in branje časnikov. Čeprav bi lahko zahajal sem tudi slovenski oficir, tega ni storil. Še med vojno je bila Kazina - zvesta svojim tradicijam, zbirališče tujih častnikov in tiste nemške gospode, kar je je še ostalo, odkar se je slovensko meščanstvo zavedelo svojega narodnega ponosa.

V kavarni so navadno naročali sladice, predvsem pa belo in črno kavo (a ne turške, ki je pred 1. vojno ni bilo), čaj, kapucin itd. Primat Evrope je prevzela Narodna kavarna na Dvornem trgu. Odprta je bila leta 1898 z

Krapeževa kavarna Zvezda

godbo in ognjemetom, noseč slovenski napis (prvi v tistem času). Za to je poskrbel Krapež, njen lastnik. Ta kavarna je bila opremljena v secesijskem slogu, polna slovenskih ljudskih ornamentov, po načrtih ameriškega

izseljenca, slovenskega slikarja in arhitekta Jagra. Bila je najlepša kavarna v Ljubljani in Slovenci iz vseh krajev domovine so množično prihajali na ogled. Postala je središče slovenskih oficirjev in zarotnikov proti Avstriji, tu so se zbirali politiki, literati, umetniki, advokati, trgovci in uradniki, ki so tu imeli svoje krožke, pa tudi družabno življenje, prepojeno z narodnim duhom, saj je kavarna postala središče slovenske Ljubljane in velika protiutež nemški Kazini. S kavarno je bila združena restavracija 'Zlatorog', ki je bila tedaj med najelegantnejšimi v Ljubljani. Krapež jo je prodal leta 1932, po prevratu pa je prevzel nemško Kazino in jo preuredil v Zvezdo.

Omizja so bila vezana na določen prostor, kajti obiskovalci kavarn so bili stalni gostje. V tistem času so postajale kavarne tudi politično obarvane: Union je bil katoliški, tja so nekaj časa zahajali tudi nekateri literati. Emona je imela pod svojo streho stare ljubljanske meščane in narodne dame, Narodna kavarna pa je s prodajo prenesla svojo liberalno noto na Zvezdo, ki jo je pričel Krapež temeljito preurejati iz ostankov bivše Kazine. Dejstvo je, da je tudi tu Krapež gradil na veliki nogi. Preuredil je vse pritlične prostore, vrt in prostor pred kavarno, kjer je postavil nov paviljon. Zgradil je še restavracijo in klet s kegljiščem. Družabno življenje se je zdaj preselilo sem v nabito polne prostore. Sem so hodili umetniki, advokati, zdravniki itd. Igrali so akademiki, tu je bil prvi jazz ansambel v Ljubljani pred II. svetovno vojno.

DRUŽINA LIKAR - JAGRUSKI S PREDMEJE *lojze likar*

Dve glavni značilnosti sta, ki opredeljujeta Jagruše: da je ena redkih, za gorske razmere večjih in trdnih kmetij, ki je to dejavnost opravljala v preteklosti in jo uspešno tudi še danes. In druga, da se je pri hiši vseskozi ohranil priimek Likar, kar je na Gori tudi redkost.

In tako se je v ponedeljek, po šagri leta 1922, pred fotografski objektiv postavila trdna in velika družina Jagruskih.

Zadaj z leve: Janez (1907 - 1956), odšel je v Južno Ameriko v času gospodarske krize, kot še mnogi Gorjani, med njimi tudi Zavrhovski; v Ameriki je tudi umrl.

Druga je Micka (1903 - 1926), je ob košnji razgreta legla v senco pod češnjo, dobila pljučnico in kmalu umrla.

Tretji je Franc (1901 - 1976), najstarejši, poimenovan po starem očetu, namenjen za gospodarja; pa se je oženil v Breg na Otlico, vzel Betko, ki je postala blagunica, ker je

njen brat Avgust, namenjen za gospodarja, padel v I. svetovni vojni na ruski fronti pri Grodeku.

Četrta je Zofka (1908 - 1975), služila je pri bratrancu Nartetu Velikonji v Jugoslaviji in kasneje v Italiji. Po II. svetovni vojni je živela v Postojni, kasneje v Ajdovščini. Je bila vedno tako trdnega zdravja, da se je pogosto pošalila, da jo bo treba streljati, sicer bo po letih močno preseгла mater Barbaro, pa se je smrtno ponesrečila v prometni nesreči.

Peti, srednji po starosti od fantov, je Ciril (1910 - 1988), ki je ostal doma za gospodarja. Bil je gozdar in logar, tudi vnet zapisovalec dogajanja na Gori in moj pomemben vir za zbiranje gradiva za zgodovino Gore. V prvi vrsti z leve so:

Stanko (1912 - 1991), pobegnil je v Jugoslavijo, bil je med prvimi partizani, se poročil in živel v Kranju.

Drugi mu sledi Tonče (1914), namesto v italijansko vojsko je pobegnil v Jugoslavijo (glej 3. št. Gore), bil je

partizan in po vojni je služboval po raznih krajih Jugoslavije kot oficir JLA; upokojeni polkovnik, živi v Puli; eden izmed redkih Gorjanov s tako visokim vojaškim činom.

Sledi mama Ivana - Ihana (1881 - 1954), malce 'visoka' po Podmajskih, skrbna gospodinja in mati dvanajstim otrokom, ena izmed dvojčic Bernarda I. ji je umrla, stara štiri dni.

Mami Ihani sedi v naročju Angela (1920), služila je v Italiji, po končani drugi vojni se je vrnila domov in se je poročila z Ivanom Bizjakom (edinim še živečim iz prve skupine partizanov z Gore, op. p.), živi v Ajdovščini.

Francka je naslednja (1915 - 1958), druga od dvojčic, je komajda preživela, bila je vedno šibkega zdravja, med vojno je ostala na pohodu v snegu in še bolj zbolela, poročena Marušič, mlada umrla.

Osrednja oseba je mati Barbara (1835 - 1824), vdova Velikonja, po Kugajskem. Bila je trdnega zdravja in tudi učakala je zelo visoko starost, poznana 'po jagruskem freštku'. Iz prvega zakona je imela še Franca, ki je ostal za gospodarja Pri Kugajih, Ignacij se je pa oženil k Bevkovim (oče od Narteta in Lojzeta). Z drugim možem Francem Jagruskim pa je imela še Ivana in Marijo, ki se je poročila v Luknjo, ter Francko, ki je šla za nevesto v Bajto.

Poleg matere Barbare sedi že omenjeni sin Janez, oče Zuta Jagruski (1871 - 1954), tesaril je po celi Avstro-Ogrski, kot mnogi Gorjani, v prvi svetovni vojni je bil v Puli, kasneje je kmetoval na domu.

Zadnja je Ivanka (1918), večji del je službovala kot otroška negovalka in vzgojiteljica v Italiji. Bila je vzgojiteljica otrokom princese Marie-Gabrielle, pri poznani pevki Caterini Caselli... V zasluženi pokoj se je vrnila bliže domu, živi v Ajdovščini, poznana kot 'lepa mama'.

Šestinsirideset let kasneje je nastala zgornja fotografija. Prvič po drugi svetovni vojni so se zbrali vsi preživeli bratje in sestre Jagruski. Bilo je ob Ivankini petdesetletnici, leta 1968 v Postojni.

Z leve: Tonče, Angela, Stanko, Zofka, Franc, Ciril, Bernarda II. (1923 - 1989), na prvi fotografiji je sicer ni videti, je pa bila že prisotna, rodila se je šest mesecev kasneje. Tudi ona je služila v Italiji, bila članica 1. odbora OF (glej 3. št. Gore), po vojni kot višja medicinska sestra v Ajdovščini in v Kopru. Zadnja v vrsti je slavljenka Ivanka.

Po skorajda 80-letih so še vedno mladostni, trije Jagruski s prve fotografije: Angela, Tonče in Ivanka.

Pa se ne končuje rod v Jagruši. Kot sem že zapisal, je doma za gospodarja ostal Ciril. Poročil se je s Fanico Černigoj - Bizjaško. Rodili so se jima: Ivan - 1934, Rezka - 1935 in Božidar - 1946.

Za gospodarja je tokrat ostal najmlajši Božidar (tudi Darinko), ki se je poročil z Jožo Polanc - Blažeško. Rodili so se jima:

Primož 1969

Boštjan 1971

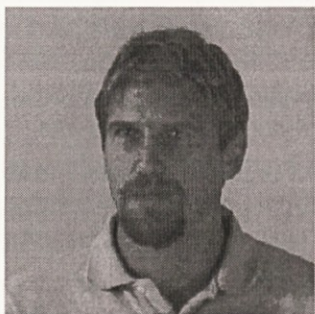
Barbara 1977

Urška 1993

In tako je Boštjan deveti rod po vrsti v Jagruši, odkar so pisani viri (župnijski arhiv na Otlici).

Boštjan je eden izmed najmlajših slovenskih doktorjev znanosti; s stalnim bivališčem na Gori, ko je doktoriral.

dr. Boštjan Likar, univ. dipl. inž. el.

Zgodnjo mladost je preživel tako kot vsak povprečen Gorjan, oziroma tako kot omogoča okolje, v katerem živiš. V prvi vrsti to pomeni veliko gibanja v naravi in s tem povezane vragolije, kot so plezanje po drevesih, skrivalnice, dirkanje s kolesi in motorji, streljanje s fračami in loki, valjanje po blatu, kopanje snežnih lukenj, pa tudi resnejše aktivnosti, kot so kmečka in hišna opravila, smučanje in smučarski skoki. V drugi vrsti pa to pomeni veliko raznolikega znanja in izkušenj, pa tudi razbitih kolen, bušk, umazanih in raztrganih hlač, premraženih rok, smeha in solz ter ostalih pomembnih dogodkov.

Prvi in drugi razred osnovne šole je obiskoval še v stari šoli na Predmeji, v tretjem razredu pa so se že preselili v novo celodnevno osnovno šolo na Otlici, kjer je tudi dokončal osemletko. Osnovnošolsko življenje mu je potekalo v stilu zgodnjega otroštva, saj so, kot je navedel, osvojene vragolije skrbno prenesli tudi v šolo, osvojili pa so tudi nove ter jih koristno uporabili pri domačih in kontrolnih nalogah. V veliko veselje in užitek mu je bilo skakanje (smučarski skoki, op. p.) s številnimi tekmovanji po Sloveniji.

Po osemletki se je bilo potrebno odločiti za smer srednješolskega izobraževanja. Navaja, da so pisali neke teste, s katerimi naj bi ugotovili njihove sposobnosti ter jim svetovali usmeritve. Naravoslovna usmeritev (program Usmerjenega izobraževanja, ki je nekako nadomestil gimnazijo, op.p.) se mu je zdela bolj za mestne ljudi, zato je izbral nekaj bolj konkretnega: Srednjo elektrotehniško šolo v Novi Gorici in po štirih letih, leta 1990, je postal elektrotehnik-elektronik. Takrat, je z nasmeškom dodal, je bil celo ponosen na to in je imel občutek, da res nekaj zna. Ta občutek, je nadaljeval, se mu ni več nikoli povrnil in misli, da se tudi nikoli ne bo.

Odločitev za smer univerzitetnega izobraževanja mu tako ni bila več vprašljiva, hotel je nadgraditi pridobljeno znanje. Leta 1990 je pričel s študijem elektrotehnike v Ljubljani in bivanjem v Študentskem naselju v Rožni Dolini, v bloku 10, in če bi takrat vedel, da bo tam preživel celih 10 let, to je do doktorata, bi verjetno takoj zbežal domov. Domov se je takrat redno vračal, še posebej poleti, ko je bilo potrebno spravljati košnjo. To mu je bil pravi užitek in odlična sprostitev, saj je svinčnik zamenjal s koso, knjige s travniki, računalnik pa s traktorjem. Ker košnja ne traja celo leto, je dodatno sprostitev iskal v športu. Še vedno je rad smučal ter se v času študija navdušil še za kolesarjenje, gornišstvo in turno smučanje. Zanimiva študijska leta so mu tako kar hitro minevala. Leta 1994 je bil na šesttedenskem študijskem izpopolnjevanju na Johns Hopkins University v ZDA, ki jim je sledilo dvotedensko popotovanje po vzhodnem delu ZDA. Takrat je bil prvič za dalj časa daleč od doma in staknil novo neozdravljivo, a prijetno bolezen: popotovanje. Dodiplomski študij elektrotehnike, smer avtomatika, modul kibernetika v medicini, je zaključil z diplomo leta 1995.

Ker je hotel nadaljevati z usvojenim življenjskim slogom in poglobljati svoje znanje, je vpisal še podiplomski magistrski študij. Tako je lahko nabiral nova znanja in se leta 1996 odpravil na eno najzanimivejših potovanj. Skupaj z bratom in Primožem (Adamovškim) so se odpravili v Himalajo, v pokrajini Kašmir in Ladak. Poleg občudovanja vseh kulturnih in geografskih lepote ter raznolikosti jim je bil cilj tritedenska odprava (trekking) čez tri glavne verige Himalaje. S štirimi manjšimi konji, dvema tibetanskima vodičema, veliko riža, zelenjave, začimb in bakterij so se odpravili iz puste peščene pokrajine za Himalajo (tik ob Tibetu) do monsunske zelenih gozdov na jugu, pod Himalajo. Pot jih je vodila čez številne visoke prelaze, soteske in rečne struge ter skozi odročna naselja v objemu himalajskih gora. Vmes so se podali še na 6200 m visok himalajski vrh in tako spoznali pravo razsežnost in lepoto najvišjih gora. Nepozabna tritedenska izkušnja se je končala po prehojenih skoraj 400 km, in kot se za Gorjane spodobi, ravno na šagro. Sicer pa so skupaj osvajali še številne slovenske in evropske vrhove ter leta 1998 prepotovali jugozahodni del ZDA. Ostala potovanja so bila študijske narave, konference in simpoziji, na katerih je predstavljal svoje raziskovalno delo, ki ga je leta 1998 strnil v magistrsko nalogo z naslovom 'Avtomatska poravnava medicinskih slik'. V času podiplomskega študija je bil tudi predsednik Krajevne skupnosti Predmeja, predsednik Smučarskega kluba Predmeja ter tajnik in blagajnik Slovenskega društva za razpoznavanje vzorcev.

Ko človek začne z raziskovalnim delom, dobi čas novo dimenzijo. Nikoli ga namreč ni dovolj in vedno prihajajo spoznanja, kako se malo zna, vedno več je vprašanj, na katera se išče odgovore, in ko se jih najde, se pojavljajo nova, še težja vprašanja. Preprosto povedano - zgodba se nikoli ne konča. Tudi njegova se ni. Raziskave na področju avtomatske obdelave in analize medicinskih slik ter računalniškega vida je nadaljeval kot doktorski študent. Pri tovrstnih raziskavah se skuša človeški vid nadomestiti s kamero (ali medicinsko napravo), človeške možgane in sposobnost odločanja pa z računalniškim programom. Na ta način se lahko naredi sisteme, ki so sposobni nadomeščati človeka pri razlaganju medicinskih slik ali pri opazovanju kakovosti izdelkov. Svoje znanje na tem področju je leta 1999 izpopolnjeval na šestmesečnem raziskovalnem gostovanju na Image Sciences Institute v Utrechtu na Nizozemskem ter na številnih mednarodnih konferencah v Evropi in ZDA. Svoje dosedanje raziskovalne dosežke je objavil v obliki 9-ih člankov v mednarodnih znanstvenih revijah in na 29-ih predavanjih na znanstvenih konferencah. V oktobru leta 2000 je doktoriral na Fakulteti za Elektrotehniko Univerze v Ljubljani z doktorsko disertacijo: 'Poravnava in obnova medicinskih slik'. V decembru leta 2000 je doktoriral še na Nizozemskem, na Medicinski fakulteti Univerze v Utrechtu, kjer je izdelal doktorat v obliki knjige z naslovom: 'Registration and Restoration of Medical Images'. Tudi pri doktorskem študiju popotovanja niso izostala. Kolesaril je po Grčiji, plezal na Slovaškem, ter leta 2000 z bratom prepotoval celo Mehiko. Svojo športno aktivnost je v zadnjih letih gojil zlasti v obliki gornišтва, turnega smučanja in alpinizma, ki mu je zadnje čase posvečal vse več časa, poleg tega mu je v veliko veselje tudi fotografija, ki čudovito dopolnjuje njegove aktivnosti.

Tudi nagrade za uspehe niso izostale. V letih 1991, 1992 in 1993 je dobil nagrade za viden uspeh pri zgledno opravljenih študijskih obveznostih na Fakulteti za elektrotehniko in računalništvo. Leta 1995 je dobil še nagrado za odličen končni uspeh pri opravljenem študiju. Slovensko društvo za razpoznavanje vzorcev mu je leta 1996 podelilo nagrado za najboljše diplomsko delo. Leta 2000 je dobil nagrado za doktorski članek na konferenci v Portorožu. Najzlahtnejše pa je gotovo Zoisovo priznanje za tehnološki dosežek, ki mu ga je leta 1999 podelilo Ministrstvo za znanost in tehnologijo, kot najvišje priznanje na področju znanosti in tehnologije v Sloveniji.

Zoisovo priznanje je rezultat uspešnega prenosa pridobljena teoretičnega znanja v prakso. Skupaj s kolegi s Fakultete za elektrotehniko so v letih od 1997 do 2000 naredili sedem sistemov z računalniškim vidom, s katerimi v Eti, Iskraemecu, Leku in Krki vsakodnevno pregledujejo kakovost svojih izdelkov. Uspešni tehnološki dosežki so jih dodatno stimulirali, tako da so v okviru Tehnološkega parka Ljubljana v letu 2000 ustanovili podjetje Sensum d.o.o., ki se ukvarja izključno s sistemi z računalniškim vidom.

In kaj po doktoratu! Z januarjem 2001 se je zaposlil na Fakulteti za elektrotehniko v Ljubljani, kjer v okviru evropskega projekta s številnimi partnerji iz Italije, Francije, Belgije in Nemčije razvijajo sistem za slikovno podprte kirurške operacije. Poleg tega raziskovalno sodelujejo še s podjetjem Philips Medical Systems iz Nizozemske, ki je vodilni svetovni proizvajalec medicinskih slikovnih naprav. Vse to pa seveda pomeni mnoga potovanja in sodelovanja na delovnih sestankih in znanstvenih konferencah. Del časa namenja tudi sodelovanju s podjetjem Sensum d.o.o., kjer trenutno razvijajo sisteme za vizualno kontrolo kakovosti v farmacevtski industriji. Treba pa je še plezati in smučati, ideje za nova popotovanja pa kar same rojijo po glavi. Tudi domov se rad vrača, saj mu domača toplina, neizprosna pokrajina in bridka burja vedno znova porajajo nove ideje in želje in mu vlivajo novih moči. Da bi le dan imel več ur, je zaključil z nasmeškom!

Boštjan, redki so ljudje, ki ne iščejo samo ciljev, pač pa najdejo pot. In ti si na tej poti! Pa srečno!

Foto Primož Brečelj

SPOMLADANSKA TORILNICA

elvica velikonja
(Omphalodes verna Moench.)

»Nedopovedljivo sinje modre rože, spominčicam podobne, med lisami snega, v prisončju. Izmed plavih venčnih listkov z drobnim rožnobelim očescem zrejo v modro nebo. Tako zelo so žive, da bolijo oči, če zrem vanje, in duša naglas vzdihuje...«

Tako je v aprilu 1991 ob poti na Kobilco videl torilnice Franc Černigoj in to zapisal v knjigi 'Gora in pesem'. Čeprav jih ne imenuje, vemo, da to ne more biti nobena druga roža kot spomladanska torilnica – naokrog je še sneg, drobna 'očesca', ki zrejo v nas, predvsem pa nedopovedljivo sinje modra barva njenih cvetov. Bežen pogled nanje nas res spomni na spominčice, le-te pa predobro poznamo, da bi jih zamenjali s torilnico.

Dom spomladanske torilnice je dinarski bukov gozd z jelko, ki porašča tudi večji del Trnovskega gozda. Razširjen je v nadmorski višini od 700 do 1000 metrov, v višjih legah pa prehaja v dinarske visokogorske bukove gozdove. Od podobnih združb alpskih predelov se loči po prisotnosti ilirskih vrst, ki jih je največ prav v podrastju bukovja. In spomladanska torilnica je ilirska vrsta z izrazito dinarsko razširjenostjo. Pogoste ilirske in balkanske vrste, ki dajejo značaj dinarskemu bukovo-jelovemu gozdu so tudi velecvetni čober (*Calamintha grandiflora*), navadni strček (*Aremonia agrimonoides*), trilistna penuša (*Cardamine trifolia*), svinjska laknica (*Aposeris foetida*), velecvetna mrtva kopriva (*Lamium orvala*) in mnoge druge.

V Trnovskem gozdu se bomo s spomladansko torilnico pogosto srečali, le če ne bomo zašli previsoko. Mnogo je je kar ob gozdnih cestah in na njihovih bržinah, kjer pa ji razmere posebej ustrezajo, tvori cele cvetoče preproge. Tako je na posameznih predelih ob cesti za Rupo proti Šibem in ob cesti z Rupe proti Kozji steni. Podobno je v vzhodnem delu Trnovskega gozda, še proti koncu maja pa lahko posamezne cvetoče rastline najdemo ob poti v Ledenico v Paradani.

Vzemimo torilnico v roko in si jo oglejmo. Najprej bomo opazili, da je vsa rastlina poraščena z dlakami. V roki nam bo verjetno ostala skupaj z močno plazečo koreniko. Dolgopecljati, jajčasti ali srčasti listi, so večinoma samo pritlični, cvetovi, katerih venčni listi so zrasli, pa so združeni v ovršna socvetja.

Vendar torilnica v tem zgodnjem pomladanskem času v gozdu ni sama. Otoplilo se je in pomlad je tako rekoč že v zraku. To so zaznale tudi rastline, ki so si v mrazu odpočile, zdaj pa ena za drugo bodejo na dan. Iz listne rožice so že pogнали cvetoči poganjki mandljevolistnega mlečka, votli petelinček je v polnem razcvetu. Vsepovsod je veliko konopnic: največ je rumenocvetne deveterolistne konopnice, pa tudi njena sorodnica, peterolistna konopnica z vijoličastimi cvetovi, ne zaostaja. S svojimi močnimi betičastimi socvetji se je na dan prebil repuh, tudi kranjski volčič bo kmalu zacvetel. Sprva rožnati cvetovi pljučnika so že začeli modreti. Poglejmo bolj natančno – odkrili bomo majhna, zelo zanimiva, skoraj kockasto glavičasta socvetja navadne pižmice. Višje v gozdu je tla pod bukvami povsem prekril čemaž, gozdni zvončki pa so že odcveteli.

Vas je zamikalo, da bi odšli v gozd? Kar pojdite. Kdor rad opazuje čudež prebujanja narave, bo imel kaj videti.

Foto Elvica Velikonja

BESEDOVANJA BOJANA BIZJAKA – ZAKALSKEGA

edo pelicon

Foto Primož Breclj

krajinskih impresij in zavzetejše variiranje v jezikovnih domislicah....

Samosvoj in vsestranski ustvarjalec Bojan Bizjak je dvema pesniškima zbirkama v knjižni obliki dodal še kratke zgodbe pod skupnim naslovom *Besedovanja*. Ti prozni zapisi so logično nadaljevanje njegovega pesniškega ustvarjanja, plod izpovedne nuje. Če se je v poeziji osredotočil na iskanje in brskanje po spletu splošnih življenjskih vprašanj, o ne-smislu, o ljubezni in hrepenenju kot načinu bivanja, če še ni povsem odstrl tančice v zagonetno pesniško pokrajino, zakaj bi potemtakem čakal s tistimi spoznanji, ki so se dovolj izčistila v naplavinah dogajanja tukaj in zdaj. In zakaj ne bi sprostil skozi pesmi zatajevanih oziroma obvladovanih prijemov, kot so močnejša in pestrejša karakterizacija, dinamično fabuliranje, odzivnejše prepletanje notranjega in zunanjega dogajanja, vehementnejše slikanje

Skratka, zbirko kratke proze Bojana Bizjaka odlikuje dovolj ubran ritem pripovedi, pri čemer Bizjak ne sili v metafizična razglabljanja, temveč svojo pripoved skrbno drži na vajetih s konkretnimi dogodki, ki jih doživljajo 'navadni' ljudje. Takšno izhodišče omogoča piscu ustvarjati pestro paleto značajskih posebnosti, umetniških in intelektualnih boemov, faliranih študentov in razočaranih najstnic, zapitih potrebnežev in zdolgočasenih dam, nadutih japijev in 'poetično' agresivnih skinovcev, ki niso realni samo v tem, da jočejo nad svojo temno usodo, ampak jih vse skupaj oblikuje intenzivno doživljanje sveta in neizmerna ljubezen do življenja v vsej svoji bedni podobi. Skratka, junaki zgodb, iz mesa in krvi, so iskalci svobode in razbijajo majhne 'črne kroge', ki hočejo vkleniti njihova iskanja. Klasičen razkorak med idealom in stvarnostjo, denimo nesoglasje med socialnim stanjem in osebnim hrepenenjem, nujno nosi s sabo kritiko družbe. Bizjak niti za trenutek ne pomišlja – lahko bi bil samo nemi opazovalec in popisovalec stanja, toda ne – praviloma sestopa s piedestala in aktivno poseže v pripoved, ponekod celo namesto svojih junakov, ki, če uporabim Bizjakovo besedno tvorbo, *spoprijaznjeno* naročijo še eno pivo.

Ta obrat, da junaškost junaka praviloma prevzame avtor sam, je predvsem značilna za tiste novelete, v katerih Bizjak z vso silovitostjo trči ob novodobno ropotarijo, kjer seveda ni prostora za tradicionalne vrednote. Če se junakov prijemlje nadih eksistencializma, se piščev razkorak med vrednotami pogloblja skorajda v tragičnost romantike.

In če bi potemtakem pričakovali, da Bizjaka navdihujejo predvsem trenja med svetovi, nas ujame povsem nepripravljene v zadnjem, tretjem sklopu, ko lahko izživi vso harmonijo domačega okolja. Nostalgija za časom, ki ga še niso odmerjali tekoči kristali, je tako močna, da zgodbe zažarijo v prav posebni energiji.

Toda Bizjak se gorski bukoliki ne pusti preslepiti – nepreklicno so tudi na Goro stopili novi časi, z njimi novi ljudje, in z njimi novi pogledi na svet, ki so seveda spet različni od Bizjakovega sveta vseh svetov. Piscu je torej apriorno dana odveza, da se lahko ponovno vključi....

Iz nove knjige Bojana Bizjaka objavljamo eno od zgodb, ki je seveda povezana z Goro in njenimi življenjskimi usodami.

(Besedovanja lahko naročite na GSM 041 671 181)

CUNJASTA KRILA

Drobne pajčevine so se raztezale v okvirju starega in že skoraj razpadlega okna. V kotu je stala zelena, prašna steklenica, ki je motno precejala sonce. Nekaj mrtvih muh je viselo v pajčevini, nekaj pa na okenski polici.

Jošt je sedel ob oknu in si natanko ogledoval te mrtve muhe. Pihnil je vanje, da so se zgnetle v majhen kupček ob roki. »He, pajkova mesnica!« je pomislil. Z močnimi in poraslimi rokami se je podrgnil po smolnatih hlačah. Vstal je iz razmajanega stola in stopil od mize, na kateri je bila še skleda s solato, ki mu je ostala od

Votli petelinček (foto Elvica Velikonja)

večerje, okrog nje pa polno drobtinic, na katere so sedale muhe. Nekaj časa jih je gledal, potlej jih je prepodil z zamahom roke. Iz predala si je vzel cigarete, iznad štedilnika pa vžigalice. Usedel se je nazaj na stol ob oknu in kadil. Tu je včasih presedel cele dopoldneve in gledal v dolino in na gozdnato reber. Kdaj pa kdaj je stopil pred hišo, nasekal drva in jih nanese v kuhinjo.

Počasi je kadil in gledal ptice, ki so letale pred hišo in sedale v cvetočo češnjo. Popraskal se je po bradi in pomislil: »Kako hudiča, letijo te ptice? Kar mahajo in mahajo in letijo!« Udaril se je po kolenu in se zasmel. Hitro je vstal in stopil do omare. Poiskal je steklenico žganja in naredil nekaj dolgih požirkov. Skrbno jo je zamašil in jo položil nazaj v omaro, med nametane cunje.

Ura je bila že pol enajstih in za ta dopoldan ni imel nobenih načrtov več. Naložil je še nekaj drv v štedilnik in poslušal šuštenje ognja. Misel o letu ptic ga ni izpustila. Nemirno je hodil po kuhinji, kdaj pa kdaj stopil pred hišo in premišljal: »Saj človek leti, v letalih leti. In tisti zmajarji, saj so kot ptice, pa tisti 'pobči', ki letajo na smučeh. Ampak zakaj ne more človek leteti, tako, z mahanjem?«

Sredi blodnih misli ga je zmotila Kata, njegova sestra, ki je skrbela zanj; bila je poročena v sosesčini in mu je vsak dan prinašala kosilo in kaj malega postorila po hiši.

»No, kako je Jošt? Tak dan je zunaj, ti pa kar tu sediš in kadiš kot Turek, pa tudi cukaš ga po malem, se mi zdi!« je rekla in postavila lonec na mizo. Molče je prišel k mizi in jo srepo pogledal. Odrezal si je velik kos kruha in vzel žlico iz predala.

»Bo!« je rekel in zaveslal z žlico po jedi.

»Popoldan boš prišel k nam, bomo gnoj vozili!« je rekla Kata, stoječ v vratih.

»Nimam časa!« je zagodrnjal, ne da bi jo pogledal.

»Ti, da nimaš časa, ti!« je smeje rekla in zamahnila z roko.

»Ja, res ga nimam,« je zacmokal, »popoldan bom poskušal leteti!«

Kata se je naslonila na podboj, roko uprla v lokast bok, ga strogo pogledala in začudeno vprašala:

»Kaj boš?«

»Letel bom!« je bil odločen.

»Kako... letel?« je še bolj začudeno vprašala.

»Kot ptica bom letel, kot ptica, boš videla!« je govoril in jo gledal z razprtimi, blodnjavimi očmi.

»Jošt, tebi se meša. Preveč piješ. Pojej in pridi k nam!« je ukazovalno rekla in šla.

»Ne bo me! Ha, ha, boste videli, da bom letel!« je zaklical za njo.

Hitro je jedel in razmišljal: »Že vem kako bom naredil. Iz dveh plaščev si bom naredil krila. Splezal bom na drevo in mahal in mahal, pa bom vzletel.«

Ta misel ga je tako razgrela, da mu je obraz zardel, in so mu načelu vzbrstele potne srage. Odrinil je lonec in sunkovito vstal. Iz steklenice je naredil nekaj dolgih, žgočih požirkov. Vzel je nož in škarje in v omari poiskal dva stara velika plašča. Razrezal ju je tako, da sta od vsakega ostala rokav in velika cunja, ki je bila

res podobna krilu; navlekel je nase ta čudna krila in poskušal mahati. Zamahoval je z rokama, da je naredil pošten preprih in se je dvignil ves prah. Zamahnil je še močneje in udaril ob omaro. Še nekajkrat je poskočil kot otrok in se smejal.

To ga je tako navdušilo, da je prišel iz njega čuden vrisk, ki se je hipoma odbil od sten in izginil skozi vrata. Malo se je umiril. Globoko je dihal in si brisal potno čelo. Slekkel je cunje, jih zvil v zvitek in šel v kuhinjo. Naredil je še nekaj požirkov žganja. Pred hišo je globoko vdihnil mehkoben popoldanski zrak, poln vonja po prebujajočih se travah. Od povsod se je slišalo ptičje petje. Gledal je v dolino, zalito s sončno lučjo in polno hrupa. Tu in tam je ropotal kakšen traktor ali manjši stroj. Stopil je do hišnega vogala in z očmi izbiral drevo. Dlje časa je gledal visok brest; tik za hišo je zelenkasto kipel v nebo iz grmičevja, ki je skrivalo kup kamenja. Prikimal si je in odločno stopil proti drevesu s tistim omotom pod pazduho.

Dolgo si je ogledoval drevo, visoko in razraslo v čisto modrino. Gledal je, kako se v blagem vetru zibljejo vejice in nihajo drobni, komaj razviti lističi. Uvidel je, da ne bo mogel splezati do prvih vej. Odložil je omot in šel do hiše po manjšo, pripravno lestev. Prislonil jo je k deblu in jo učvrstil z dvema kamnoma. Skrbno je navlekel nase tista smešna krila. Nekaj časa se je ogledoval in se vrtel na mestu. Potlej je pljunil in odločno stopil na lestev. Previdno je lezel v krošnjo, med prve veje. Na debelejši veji se je ustavil in si oddahnil. Pogledal je navzdol. Zazdelo se mu je, da je še prenizko, da ne bo mogel poleteti. Previdno je splezal nekaj vej višje. Zasopel je in se ustavil na veji, ki se je rahlo upogibala pod njegovo težo. »O, zdaj pa bo!« Tedaj je zagledal na kolovozu, ki je peljal za njegovo hišo v gozd, spodnjega sosedo Ivana. Vzradoščen mu je zaklical: »Hej, Ivan, ustavi se! Boš videl kako bom letel!«

Ivan se je ustavil na poti, si privzdignil klobuk in se zazrl tja gor proti krošnji. Začuden je gledal Jošta, ki je ves v cunjah stal med vejami.

»Kaj za vraga pa delaš tam gori! Kaj te je obsedlo?« je zakričal proti njemu.

»Kar počakaj tam! Boš videl kako bom vzletel! Še v časopise bom prišel!« je rekel Jošt in se glasno zasmel, da se je smeh raztegnil čez celo dolino in se izgubil nekje v mehki gozda onkraj doline.

»A letel, da boš?« se je čudil Ivan. »Jošt, ne delaj neumnosti in zlezi dol! Saj si kot strašilo v tistih cunjah. Če te bodo otroci videli, se te bodo še ustrašili!«

»Kar počakaj, takoj bom vzletel!« je glasno in odločno rekel Jošt. Ne da bi se obotavljal, se je še nekajkrat zazibal na veji in se odgnal. Kot velika črna prikazen je zletel med veje in z rokami udarjal obnje. S truščem je padel v grmovje pod drevesom.

Ivan je stekel tja gor. Z roko je razgrnil grmovje in ga zagledal, kako leži med vejami, molčeč in bled. Pomisli je: »Mrtev!« Čez čas pa je zaslišal stokanje in sunkovito dihanje.

»Si živ?« mu je zaklical.

Ni dobil odgovora. Še naprej je negibno ležal zavrt v cunje, iz katerih je bilo videti le glavo in eno roko.

»Samo da je živ, samo da je živ!« si je šepetal Ivan in stekel po Kato. Našel jo je na gnojišču. Metala je gnoj na prikolico. Ko ga je zagledala je vzkliknila:

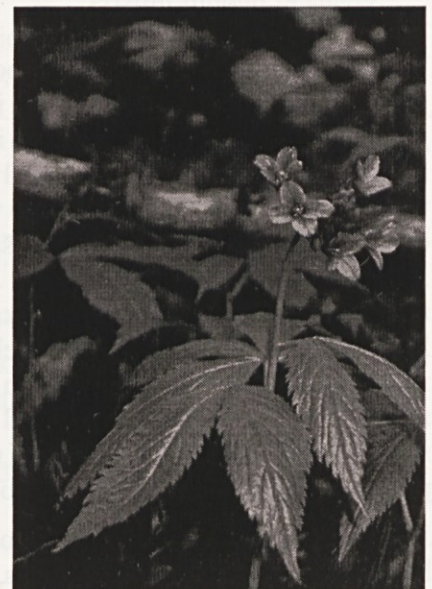
»Kaj je, Ivan, kaj tako noriš?«

»Kata, Kata brž! Jošt je skočil z drevesa in leži v grmovju!«

»O, Jezus, Marija!« je vzkliknila in prebledela. Spustila je vile in skočila na pot. »Je živ?« je strahoma vprašala.

»Ja, je!«

Stekla sta nazaj do grmovja, kjer je bilo vse tiho in mirno. Jošt je negiben ležal, svečnato bel v obraz, s spačenimi usti. Prav tedaj je po cesti pod hišo peljal kombi delavce iz gozda. Ivan jim je pomahal.

Peterolistna konopnica (foto Elvica Velikonja)

Šofer je takoj ustavil, odprl vrata in zaklical:

»Kaj je?«

»Pridite pomagat! Jošt je skočil z drevesa!«

Ugasnil je motor. Delavci so drug za drugim stopili iz kombija in obstopili grm. Kata je skušala priti do njegovega obraza, vendar so ji veje branile – branile so svojo nesojeno ptico.

»Spraviti ga moramo ven!« je nekdo rekel. Treba bo obžagati veje, da ga bomo lahko vzdignili!« je še dodal. Nekdo je potlej prinesel motorno žago in previdno obžagal grm. Vinko, gozdarski tehnik, ki je vozil kombi, je pokleknil k njemu in mu otipal pulz. Pod prsti je še čutil utripanje. Prikimal je in rekel:

»Še je živ. Zaradi bolečin je nezavesten, mislim!«

Kata je nemočna stala ob strani in hlipala.

»Naj grem domov po vodo in limono?« je skozi jok izjecljala.

»Ne!« je rekel Vinko. »Nič mu ne smemo dati! Zdaj ga je treba previdno prenesti domov in takoj po rešilca. Naj kdo skoči s kombijem do gostilne in telefonira!« Eden od delavcev je stekel proti kombiju in se takoj odpeljal.

Ko so ga previdno prinesli v sobo, se je ovedel. Začel je stokati in prelagati glavo po blazini.

»Zakaj je tako čudno oblečen?« je vprašal Vinko.

»Menda je hotel leteti,« je tiho rekel Ivan. »Šel sem gor v gozd in sem ga videl na drevesu. Kar odgnal se je in skočil.«

»Zmešalo se mu je!« je hlipala Kata.

»Najbrž!« je dodal Vinko.

»Moj bog, kaj ga je obsedlo?« je stokala Kata in hodila okrog postelje. »Jošt, me slišiš, Jošt!« je rekla, sklonjena nad njegov trpeč obraz.

Odprl je oči, ni se nasmehnil. Gledal je Katin obraz, kot nekakšen privid nad seboj. Odprl je usta in jih spet zaprl.

»Mama!« je tiho zaklical in spet odprl oči.

»Ni mama. Jaz sem, Kata!« je hripavo rekla in počepnila ob posteljo.

»A, kje je mama?«

»Mama nama je že umrla, Jošt!«

Potlej ga je zopet zagnila tema, ki mu je odvzela bolečine. Z rešilnim avtomobilom je prišel tudi dežurni zdravnik. Mirno in zbrano je pogledal Joštovo negibno telo. Obrnil se je proti Kati in resno rekel:

»Nekaj zlomov je. V bolnico mora. Ste vi njegova žena?«

»Ne, sestra,« je pojasnila Kata. »Bo ostal živ?« je zaskrbljeno vprašala.

»Bo, bo,« je prikimal zdravnik.

Naslednji dan se je Jošt zbudil v modrikasti sobi bolnišnice. Čudno se je počutil in si ogledoval mavec. Imel je prosto samo eno roko. Poskušal jo je vzdigniti in z njo malo potelovadil. Previdno si je otipal obraz in glavo, ki je bila cela. Ozrl se je levo in desno, kjer je bila še ena postelja prazna. Ko se je popolnoma zavedel in dojel, da je v bolnici, se je začel spominjati, kaj se je zgodilo. Gromko se je zasmel, da se je še sam ustrašil tega zvoka. Tedaj je v sobo vstopil oddelčni zdravnik, ki je šel ravno tam mimo. Z resnim, strogim obrazom je stopil k postelji in vprašal Jošta:

»No, kaj je tako smešnega?«

»He, zdaj sem beli golob!« je z reskavim glasom rekel Jošt in gledal zdravniku naravnost v oči.

Zdravnik je kimal z glavo in se smehljajal.

»A, vi ste tisti, ki je hotel leteti?« in skoraj ste res odleteli, tja na oni svet.

»Letel bi pa le!« se je še naprej šalil Jošt.

»No, z letenjem bo zdaj konec. Zdaj morate mirno počivati; kar precej ste polomljeni. Če vas bo hudo bolelo, pozvonite. Dali vam bomo injekcijo!« je mirno rekel zdravnik in smehljaje odšel skozi vrata.

Jošt je obrnil glavo in skozi okroglo okno videl čisto, modro nebo. Zaprl je oči in si začel domišljati, kako leti. Videl je pod seboj domačo vas, velik gozd, ceste, cerkev. Nekajkrat je v mislih zakrožil nad vasjo in zletel čez skalnate vrhove in zagledal pod seboj čudovito dolino, vso v zelenju, po sredi katere se je v soncu srebrila reka. Letel je dalje in dalje med pokrajinami, ki so se risale v njegovi zavesti in izginjale....

Tanja Mencin

GORA

Utrip kamenega srca.
 Ozka steza, prašna, siva,
 upognjeni hrbti tihih spominov,
 kaj vse bilo je, je in še pride:
 sonce v duši, mrmranje pogledov,
 studenci živahni te slike hladijo,
 v tej divji samoti, v tem raju,
 kjer srce izgubljeno
 novo sled korakov išče.
 Te skale, ti meči,
 so kot bojevniki,
 ki času kljubuje,
 brez sramu ali posmeha,
 soteska temačna v njih angele skriva:
 in smreke, ponosne pastirice,
 gibljive priče,
 kličejo veter, vrlega pisarja,
 glasnika,
 naj zasanjano ptico zvito premami,
 da spusti se še niže v podrast
 in novo jim pesem zapoje.

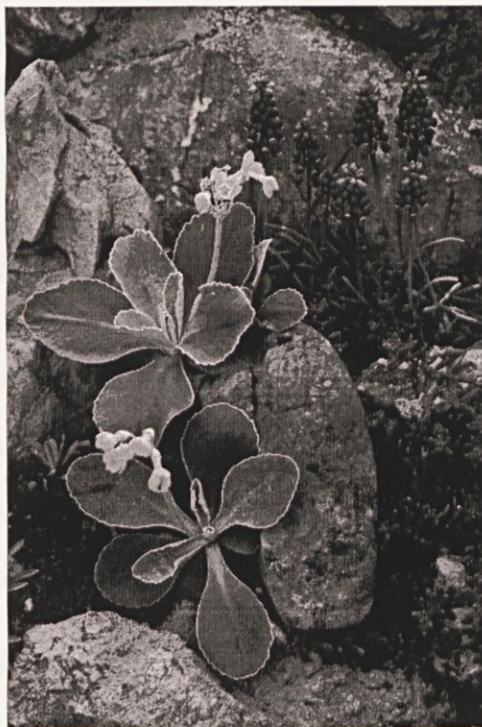

Foto Jože Lipušček

Lojzka Bratina

NA DOLSKEM MAJU

Na Dolskem Maju se zastava vije,
 kot jambor je na širnem oceanu.
 Vsak dan jo gledam spred domače hiše,
 spominov mi veliko v srcu riše.

Če Dolski Maj nekoč bi spregovoril,
 povedal bi nam mnogo o junakih,
 ki tod so jurišali v težkih bojih,
 omahovali nikdar in nikoli.

Ker v vasi je premalo kruha,
 odhajamo na delo v Dolino
 in vračamo domov se pod večer
 ponosni – saj na Gori mi živimo!

Le dvigaj kvišku se zastava naša,
 na Dolskem Maju si kot stražnik zvesti,
 popotnikom, ki k tebi se povzpnejo,
 pripoveduj o Gori ti povesti...

PREDMEJA

Kjer najlepša vas stoji,
 svet se zdi kot v pravljici.
 Kdor za nas ni slišal še,
 naj do nas potrudi se.

Kvišku pot vzpenja se,
 pot po Dolu vodi te.
 Gor in dol sprehajaš se,
 vidiš pa lepote vse:

Čaven, Kucelj in Golak,
 njih pozna planinec vsak.
 V Ledenici večni led,
 tja do morja lep razgled.

Ko spomladi vse cveti,
 planike in encijani,
 Dežela pod teboj leži,
 prelep je tukaj dan.

Pozimi mnogo je snega,
 rezljat gremo se.
 Oldtajmerji so tu doma,
 pozna jih pol sveta.

Če hočeš biti zdrav in mlad,
 na Goro vrni se.
 Tu ostal vsak bi rad,
 začaran vrača se

NA GORI TUDI OLDTIMERJI Z MOTORJI urh černigoj

Ali si danes nekdo, ki živi na Gori, še predstavlja življenje brez avtomobila? Ali vsaj brez motorja? Popolnoma nepotrebno vprašanje. Ker je odgovor jasen. Dandanes so pač taki časi. Zjutraj je treba na delo v Ajdovščino ali še kam dlje, zvečer se je treba vrniti, človek mora iti v mesto po trgovinah, otroci obiskujejo različne občolske dejavnosti, treba jih je razvažati naokrog. Ob nedeljah se odpeljemo z avtom *pohajati*.

Si predstavljate, kako bi vse skupaj izgledalo, če bi bili odvisni le od svojih nog? Mogoče bi v enem mesecu lahko opravili vse tisto, kar sedaj v enem tednu. Zato se nam zdi prevozno sredstvo popolnoma samoumevno. Kot da jih uporabljamo že od prazgodovine.

Toda resnica je drugačna. Še nekaj desetletij nazaj je bil vsak prihod z avtom ali motorjem na Goro nekaj posebnega, nenavadnega. Dogodek, za katerega so vedeli vsi Gorjani. In prišli so otroci in se čudili jeklenim pošastim. A to so bili časi, ko človek ni točno vedel, kaj bi počel s takimi novotarijami. Ali bolje povedano: o avtu je lahko le sanjal, saj je bil dosti bolj vreden od njegove kmetije.

Foto iz arhiva društva Balila

Potem pa so ljudje začeli odhajati v dolino in se na Goro niso več vračali. Za preživetje je bilo treba v tovarne, v šole, na Gori teh možnosti ni bilo. Ni bilo elektrike, ni bilo telefona, ni bilo avtomobilov. Zapuščene domačije so se sesedale same vase. Gora je izumirala. In če bi se odseljevanje nadaljevalo s tako hitrostjo, bi bila danes planota že prazna, tako kot pred štiristo leti. K sreči pa ni tako. Prišla je elektrika, prišlo je telefonsko omrežje, na Gori že teče voda iz vodovoda in – nenazadnje, fičkotni in kasneje tudi druge znamke avtomobilov, so pripomogle, da so ljudje spet začeli ostajati doma. V pol ure je prav vsak Gorjan lahko prišel do Ajdovščine. Obdobje Poštarce, ki je vsak dan skrbela za to, da je pošta redno prihajala do domačinov, je bilo končano.

Torej je tudi avto tisti, ki je pomagal Gori preživeti. Pomagal ji je prebroditi najtežje obdobje od naseljevanja do sedaj. In prav je zato, da se v času proslav in praznikov, ki se bodo odvijali ob obletnici naselitve, spomnimo tudi nanj.

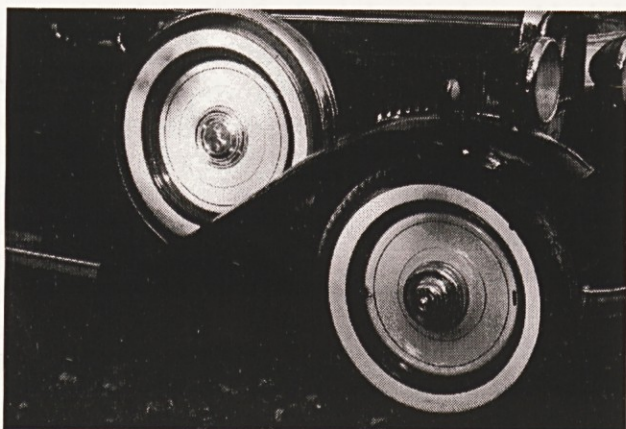

Foto iz arhiva društva Balila

Tako bo 13. maja 2001 potekal jubilejni **10. Rally Vipavska dolina**, srečanje slovenskih in zamejskih starodobnih vozil, tako motociklov kot avtomobilov. Prireditve se udeleži okrog 70 voznikov s svojimi jeklenimi lepotci in vsako leto je udeležencev več. In ker je letos za Goro prav posebno leto, je tudi proga, kjer tekmujejo vozila, prav posebna. Dosedaj je bila speljana skozi vasi Vipavske doline in Krasa, letos pa je na vrsti obisk Trnovske planote.

Ob 10.00 je start vozil na vrtu restavracije Primorja v Ajdovščini, od tam se drug za drugim odpravljajo proti Colu, kjer je prvi postanek. Pot se nadaljuje čez

Gozd in Kovk vse do Otlice in njenega naravnega okna, kjer je predviden postanek, okrog 11.00. Potem odropotajo čez Predmejo in po drzno grajeni čavenski cesti skozi predore in čez mostove nazaj proti Dolini.

In se ponovno ustavijo pri izviru Hublja (ob 12.30), ob večni rani kamnite Gore. Na Mlinotestovem parkirišču v Ajdovščini poteka spretnostna vožnja, krog pa se zaključi s podelitvijo pokalov in priznanj na vrtu restavracije Primorja.

Seveda take prireditve ne bi mogli izpeljati brez sponzorjev in donatorjev. Ti so: **Petrič d. o. o. Ajdovščina; Primorje d. d. Ajdovščina; Zavarovalnica Triglav; Mlinotest d. d. Ajdovščina Občina Ajdovščina; Muri d. o. o. Ajdovščina; Menjalnica Zvonka, Ajdovščina...*** Vsem prav lepa hvala!

Kot so Gorjani z velikim začudenjem pred več desetletji hodili gledat prve avtomobile, ki so se povzpeli do njih, tako bo 13. maja 2001, v začetku tretjega tisočletja, gotovo marsikaterega prebivalca Gore radovednost spet prignala k cesti.

Pridite – mlajši boste pasli oči, starejši pa se boste spominjali...

**Ob izidu časnika Gora nismo imeli še vseh podatkov o pokroviteljih.*

PESEK, LED, VODA – KJE JE ŠE KAKŠNA TEŽAVA?

Miran Stanovnik je v svojem šestem nastopu na najbolj razvpitem rallyju Pariz - Dakar prišel že četrtič do cilja. Konec dober, vse dobro. Osvojil je 23. mesto. Miran se je zapisal v zgodovino kot prvi, ki je pripeljal do cilja Husqvarnin prototip TE 610 E Rally.

Miran ljubi ekstreme, spremembe. Fulda challenge spada med bolj zahtevne preizkušnje človeške vzdržljivosti. Letos je potekala v začetku marca čez dve kanadski pokrajini, Yukon in North West territories, ki slovita po svojih ekstremno nizkih temperaturah. Osem ekip, med katerimi je bila tudi slovenska, se je borilo z vetrom, mrazom (tudi do –45 stopinj C) in ledom na 2600 kilometrov dolgi 'ledeni cesti'. Puščavski lisjak Miran Stanovnik in Katja Kavčič sta se dobro izkazala v vseh disciplinah, ki so na koncu določile zmagovalno ekipo. Za ogrevanje so

se tekmovalci pomerili v dvoranskem kartingu, nato je sledila vožnja med količki po zaledenem jezeru (z BMW Z3), veleslalom, vožnja z avtomobili na določen čas, dirka na ledu za avtomobili 4x4, plezanje po ledenem slapu, štafetni tek s krpljami v globokem snegu, alpinistični vzpon in smučarski spust. Manjkala ni niti vožnja z motornimi sanmi in ne nazadnje tudi premagovanje razdalje s pasjo vprego. Miran in Katja sta se morala preizkusiti še v izdelavi igluja iz kock snega, seveda pod budnim očesom domačinov, ki so se ob početju tujcev s stare celine sila zabavali. Slovenska predstavnika sta na koncu osvojila skupno četrto mesto,

kar je povsem soliden rezultat. Zmagala sta Avstrijca. Po končani avanturi je Miran z ozeblinami na ušesih izjavil: »Dolgo sem sanjal o Kanadi in njenih severnih predelih. Priznam, da sem ob prvem srečanju doživel kar manjši šok, saj sem si predstavljal te mrzle pokrajine povsem drugače. Presenetilo me je tudi to, da mraz ni povzročal takšnih preglavic, kot sem sprva mislil, malo se je bilo treba prilagoditi, pa je šlo. Sama preizkušnja ni bila prezahtevna za normalno pripravljenega športnika. Sicer pa se mi je najbolj vtisnila v spomin razsežnost in prvinost

tamkajšnje narave. Tudi ljudje, ki tam živijo, so nekaj posebnega. Prijazni, a hkrati samotarji. Tudi oni dajejo poseben pečat prostrani puščavi, odeti v belo snežno odejo, »je še dejal puščavski lisjak, ki je v dveh mesecih izkusil saharso sonce in polarni mraz.

Miran Stanovnik se je kaj kmalu (21. marca) soočil še s tretjo tegobo, dežjem. Premočen do kože je osvojil zelo solidno 14. mesto na drugem vztrajnostnem rallyju letošnje sezone. V Baii v Italiji se je namreč tako ulilo, da je bila na progi prava poplava. Celo svetovni as Jean - Louis Schlesser je po petdesetih kilometrih imel vsega dovolj in odšel domov. Miran Stanovnik je bil bolj vztrajen!

Kakšna energija, volja, tovarštvo je v tem človeku, znajo povedati tudi člani društva Gora in drugi, ki so ga spoznali, saj mu ni nikoli nič pretežko. S kakšno zavzetostjo je letos v Livignu učil tehnike telemarka mlajše člane društva Gora, popravljaj napake pri starejših, ali pa je potrpežljivo poučil to in ono nekoga, ki se je pripeljal mimo in je bil dovolj radoveden! Kako drugače od tamkajšnjih učiteljev smučanja!

Tudi udeleženci Filipovega teka od drugod niso mogli verjeti, da se pod imenom Miran Stanovnik (in obleko po starem) skriva puščavski lisjak in da so torej v Tihi dolini tekmovali s slavnim avanturistom. Jasno, da so se želeli z njim fotografirati.

Miran Stanovnik na Filipovem teku (foto Primož Breclj)

»Ljudje smo bitja, ki nismo navajena živeti sama. Prevečkrat lahko opazimo, kako v vsakdanji naglici in borbi za višji standard ali preživetje prežimo drug na drugega in si nismo pripravljeni pomagati, saj ponavadi vidimo le svoje težave, ki so v naših očeh največje. Sam se ukvarjam s prenekatro dejavnostjo, vendar mogoče najbolj izstopa dirkanje po afriških brezpotjih in puščavskih prostranstvih. Največ pa pomeni notranje zadovoljstvo ob dobrem delu in kup novih prijateljskih vezi. Takrat, ko se odločam za 'pohod' proti nekemu cilju, se vprašam: 'Ali si to res tako zelo želim?' Če je odgovor pritrdilen, sem cilj praktično že dosegel. Velika želja mi nikoli ne zastre pogleda na okolico in bližnje!« pravi Miran Stanovnik, ki ima seveda atraktivno internetno stran (www.stanovnik.com), od koder smo tudi 'sneli' fotografiji s prejšnje strani.

ZIMA JE ČAS, KO GORJANI KUJEJO MEDALJE

edo pelicon

S prireditvijo za pokal Emavs na velikonočni ponedeljek v Bovcu se je končala letošnja smučarska sezona, v kateri je društvo Gora postavilo nove mejnike. Ob tradicionalnih nastopih na največjih smučarskih tekmovanjih v Sloveniji je Čibejeva skupina sodelovala tudi na celi vrsti prireditev v tujini, od koder velja posebej omeniti prvo mesto Uroša Velikonje v Berchtesgadnu in drugo mesto celotne skupine, ki jo je z dramtizacijo igre o Laskarju na smučeh in na snegu dosegla v Seiser Almu. Smučarska družina je že tako narasla, da je pod zastavo Gore v Bovcu (zaradi slabega vremena je

Foto arhiv društva Gora

tekma na Kaninu odpadla) korakalo rekordnih 28 udeležencev. Doslej povsem moška zasedba se je tudi tekmovalno okrepila z dvema dekletoma. Najmlajša posadka pa je čez sezono pridno zbirala medalje in točke v modernem telemarku. Tako razvejana dejavnost zahteva dobro organizacijo (prevoze, opremo) in nenazadnje denar. Zgodilo se je, da so istočasno nastopale na različnih krajih kar tri zasedbe, če ne upoštevamo še Darka Krapeža, ki jo za konec tedna rad drsne na enega od smučarskih maratonov. Tako mu je tudi to zimo uspel izvrsten dosežek, saj se je je na engadinskem smučarskem maratonu v švicarskem zimovališču Sant Moritz med nič manj kot 14.500 tekači iz vse Evrope uvrstil na 495. mesto. Na znameniti Marcialongi (od Moene do Cavaleseja) je Porobanovec v cilj pritekel med prvimi štirimi odstotki udeležencev (232. od 5000). Čisto vseh tekmovalcev in gostovanj pač ni moč podrobneje opisati, mislim pa, da si bodo bralci kljub temu lahko ustvarili sodbo o pestrosti in uspešnosti delovanja Čibejeve skupine društva Gora.

GORJANI ZAVZELI ORLOVO GNEZDO (DOLFE SE OBRAČA!)

Čibejeva demonstratorska vrsta je v zadnjih petih letih sodelovala na številnih tekmovalnih smučanja po starem po Italiji in Avstriji. Domov se je praviloma vračala z najvišjimi uvrstitvami v skupinskih vožnjah, ki so na večini tovrstnih tekmovalj paradna disciplina in prava paša za oči.

Tokrat so Gorjani prvič nastopili v Nemčiji, v Berchtesgadnu, in sicer v posamični tekmi, kjer so razpisali tudi visoko nagrado za zmagovalca v kraljevski disciplini - s smuči brez robnikov. Ker je tekma potekala nad Kraljevskim jezerom (Konigssee), je bila tudi nagrada kraljevska, namreč 1500 nemških mark vredna, težka in bogato okrašena verižica za žepno uro.

Nemci imajo česalo tudi za brke (foto Edo Pelicon)

Proga je bila strma in zavita, trda, tako da sploh ni bil mačji kašelj vijugati navzdol na neobrobjenih smukah in s prosto peto povrhu. Sodniki so točkam za čas in slog vožnje dodali še točke za starost in originalnost opreme, najvišji seštevek v hudi konkurenci 70 udeležencev pa je osvojil Uroš Velikonja in tudi na ta način pokazal, kdo je predsednik društva Gora! Berchtesgadna odslej ne bo več povezoval s Hitlerjevim Orlovim gnezdom, pač pa z orlovim krempljem, ki med drugim krasi težko verižico. Urošev uspeh so dopolnili še Valter in Igor Polanc, Ivan Žonta in Zlatko Krivec z mesti, ki so še prinašala priznanja. Sodelovalo je namreč kar 70 tekmovalcev iz pretežno nemških in avstrijskih društev.

Organizacija je bila nemško natančna in brezhibna, gledalcev ob progi in v cilju je bilo veliko, večurno dogajanje pa je neposredno prenašal regionalni radio iz Salzburga, ki je pred mikrofonom povabil tudi Čibejevo skupino. Jezikovne pregrade je bilo treba premoščati z angleščino in rokami, za najbolj univerzalni jezik pa se je izkazala glasba – na družabnem srečanju po tekmovalju so Nemci gladko zaigrali in zapeli *Mi se imamo radi*, da Avsenikov sploh ne omenjamo.

LEGENDA O LASKARJU NA VELIKEM ODRU

Na velikem tekmovanju s staro smučarsko opremo v južnotirolskem smučarskem središču Siesers Alm (Alpe di Suisi) si je Čibejeva skupina društva Gora dopolnila zbirko najvišjih mest. Prvemu in tretjemu je v tretjem nastopu konec marca letos dodala še drugo mesto. Sicer se je tekmovanje dvanajstih ekip iz alpskih dežel končalo s popolnim zmago slavjem dveh slovenskih ekip. Prvo mesto je namreč osvojila Batageljeva skupina iz Ajdovščine, ki je prikazala bloško smučanje in se odlikovala z brezhibno koreografijo in za dlako prehitela Čibejevo skupino društva Gora, ki je na smučišču uprizorila legendo o znamenitem divjem lovcu Francu Likarju - Laskarju.

Jani Blaško je šlo zibanje dobro od nog (foto Edo Pelicon)

Sredi pobočja se pojavi lep gams. Ostro Laskarjevo oko ga seveda ugleda in zamaskiran se mu divji lovec (Igor Polanc) kradoma približa, poklekne, nameri, sproži... Puška počí, gams se kot pokošen zvrne (za efekte je poskrbel strokovnjak Marinko Čibej, publika v ciljni areni je gromoglasno zaploskala). Laskar si oprta plen na rame in se spusti po pobočju. Gozdni čuvaji (Valter Polanc, Zlatko Krivec, Ivan Žonta) z orožnikom na čelu (Edvin Polanc) so seveda slišali strel in kmalu tudi odkrili krvave madeže na snegu. Po sledeh so se zakadili za Laskarjem, ki je medtem doma že mirno kadil

pipo, ženkica (Jana Blaško) pa je zibala (gamsa) v zibki. Češ da je otrok bolan, so zibali tudi čuvaji, ki gamsa pri Laskarju seveda niso našli in so se z veseljem odpravili na obrok polente s košenino in kislim mlekom, ki sta jo v visokem snegu mojstrsko pripravila Slavko Mikuž in Dušan Brus in ki je teknila tudi gledalcem.

Tekmovanje je bilo poleg etnološke zgodbe iz domačega kraja sestavljeno še iz drugega teka, pri katerem so ocenjevali skladnost skupinske vožnje, vendar nobeni od ekip zaradi vse bolj težkega snega in zahtevnega terena ni najbolj uspela. Zgodbo o Laskarju, pa tudi vse ostale, so občinstvu (in kar osmim sodnikom) posredovali tudi s pomočjo ozvočenja, člani društva Gora pa so med publiko razdelili zgodbo v treh jezikih in še dodatno propagandno gradivo o Čibejevi skupini in Gori nasploh. Drugo mesto Čibejeve skupine pa je tokrat tudi lirsko zazvenelo (z dvema milijonoma lir!).

Šef kuhinje (foto Primož Breclj)

KAKO SMO PELJALI DRVA V GOZD

Kuhanje polente na snegu je postal že zaščitni znak Čibejev skupine na nastopih smučanja po starem. Dober trening za tekmovalni nastop v Tirolah je pomenilo gostovanje v Fai della Paganelli nad Trentom, kjer je bil 'mirujoči' del društva Gora v ciljni areni morda deležen še večje pozornosti kot smučarski. Ogenj (tudi bukova polena so bila *made in Slovenija*) je hitro zagorel, v bakrenem kotličku na 'vengah' je zavrela voda in kmalu zatem je zadišalo po polenti. Napovedovalec je sproti obveščal publiko, v kakšni fazi je priprava

Stil je važen! (foto Primož Brecelj)

pravo pašo za oči. Po običaju so se na koncu zbrali v krog in vsi skupaj zagrmeli bojni poklic 'de se ne b' kovalu!'.

Večerni nastop z razkošnim ognjemetom je bil torej revijalnega značaja, tekmovanje pa so izpeljali naslednjega dne. Organizator, z devetimi leti najstarejši telemark klub v Italiji, si je omislil svojevrstno merjenje moči – po strmi in zaprto postavljeni progi so skušale doseči najboljši čas tričlanske posadke, ki so se morale hkrati držati ene palice, vmes pa so jim postavili še različne pasti. Prav te so bile usodne za predmejsko trojko, ki je sicer 'smučarski' del proge imenitno premagala. Štoparice so predsednika društva Gora Uroša Velikonjo, blagajnika Igorja Polanca in vodjo telemark sekcije Matjaža Polanca uvrstile na peto mesto, tako da jih je prehitel Iztok Velikonja, ki si ga je sposodila druga ekipa Cortine. Njihova prva posadka je bila najhitrejša, drugi so bili Nemci iz Rosenheima, tretja pa Verona.

Telemark smučanju prijazen kraj (Fai della Paganella) je dobil ime po bukvah, ki da so značilne za ta okoliš, čeprav je območje smučišč do gozdne meje v glavnem poraščeno s smrečjem. Vrh Paganelle je gol, najbrž tudi zaradi vetrov, ki znajo čez vršac z več kot dva tisoč metri nadmorske višine kar močno povleči.

hrane, v skladu s paniko norih krav pa je bil skeptičen le do kislega mleka, ki so ga ob polenti ponudili Gorjani. Ni pa se s številnimi rojaki odrekel sponzorske vipavske kapljice.

Ko so Gorjani prišli prvič na festival, so prizorišče za ceremonijo pripravili kar na dovolj položnem delu glavne ulice. Sneg so pripeljali in steptali, po prireditvi pa odpeljali in ulico spet odprli za promet. Zadnja leta so na robu vasi uredili snežni stadion, ki je dovolj širok, da omogoča zares spektakularne prizore. Skupine in posamezniki so si lahko dali duška in si izmišljali vsakršne koreografije in vragolije, ki so jih dopolnjevali bodisi z baklami bodisi z igro reflektorjev. Čibejeva skupina, ki je bila tokrat še posebno številčna, se je dobesedno razlila po prizorišču in ustvarila

*Predsednik se iz vsake težave izvleče (foto Primož Brecelj)**Vsi ukop! (foto Primož Brecelj)*

Z GORJANSKO TRMO DO ŠESTEGA FILIPA

Kakšne so bile nekoč zime in kakšne so danes! Leta 1895 so tekmo z Dola na Golak prenesli za teden dni, ker je bil za napovedan dan snežni metež. Kronist je v časopisu Soča zapisal, da je po gozdu tedaj ležalo štiri ali celo pet metrov snega. Sto in šest let kasneje, ob istem času, se pravi konec februarja, ni bilo po gozdu snega niti za vzorec. In zato je bilo društvo Gora prisiljeno šesti Filipov tek in spust odpovedati.

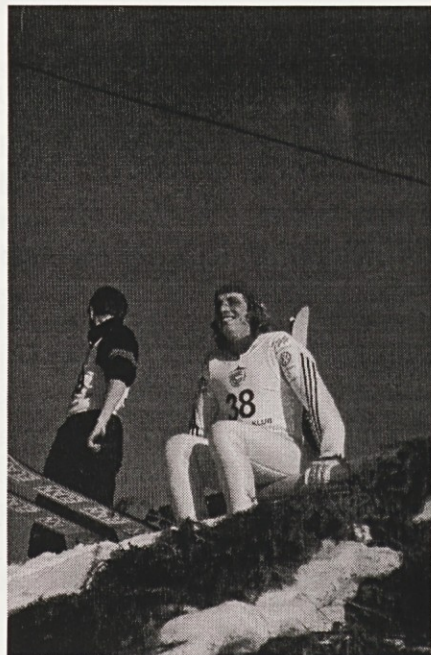

Kranjcu je še kapo vzelo (foto Primož Breclj)

stilu svetovnega pokala.

Toda vremenska napoved je bila ponovno izrazito neugodna! Morda pa se bodo prav Gorjanom na ljubo vremenarji vsaj enkrat zmotili. Toda niso se, niti za milimeter. Še sreča, da so napovedali za predvečer močno sneženje. Snežna odeja se je iz minuto v minuto

Toda vreme je bilo letos več kot muhasto, sredi tedna je na Predmeji zapadlo ravno dovolj snega, da se je upanje na izvedbo teka povrnilo. Zabrnili so telefoni, pripravljalni odbor se je sestel in odločil – Filip mora biti! Res, vse je bilo že od prej pripravljeno do te mere, da bi lahko speljali res dobro prireditve. Zanimanje smučarjev po starem od vsepovsod je bilo velikansko, saj bi bila tekma v Tihi dolini šele druga v vsej tej čudni zimi. Spet so brneli mobiteli, faksi in e-maili, tako da so bili pravočasno obveščeni klubi, tekmovalci in mediji. »Pridemo!« so v en glas zatrjevali. »Nočna tekma? Zakaj pa ne!« so bili navdušeni nad novotarijo v

Ni čudno, da je bil Arsen najdaljši, saj je skakal na domače dvorišče (foto Edo Pelicon)

V teku je šlo zares (foto Primož Breclj)

debelila, celo do te mere, da je bilo potrebno odmetati sneg z velikega vojaškega šotora, sicer bi se lahko vdrl. Ironija! Naslednjega dne je bila glavna težava v tem, kako izpod šotora odvesti vodo, ki je sproti zalivala balinišče, na katerem je stal prireditveni šotor. Šele petindvajseta in sedemindvajseta vrtina sta bili uspešni, da se je lahko pripravilo vse potrebno za sprejem tekmovalcev (in kasnejšo

prireditve). Deset ur je lilo kot iz škafe in ni prenehalo niti za sekundo, snežna odeja je kopnela... Obrestovalo se je tlačenje proge pred dnevi, saj je zdržala.

In so začeli prihajati tekmovalci, skoraj osemdeset jih je bilo. Nejeverno so pogledovali v nebo, ki se jih je ob napovedani uri usmililo. Prenehalo je liti, rosenja pa kasneje ni nihče več jemal resno! Začelo se je s skoki na manjši skakalnici, ki jo je snežni cement primerno utrdil. Brez zapletov so jo sodniki pripeljali do konca. Ni

Gorjanska dekleta so se potrudila kot vedno (foto Primož Brecej)

se čakalo do teme in tudi tek se je rahlo poenostavilo, saj sodniki niso ocenjevali spusta, pač pa sta štela v končno oceno le tek navzgor in že pred startom točkovana skladnost opreme. Še predno so računalniki zmleli podatke, se je raven posod v 'kuhinji' krepko znižala, razpoloženje pa temu primerno dvignilo. Bil je zares lep večer! Ali kot je poročilo opremil eden od novinarjev: »Tekmovanje so lahko v takih pogojih izpeljali samo Gorjani!«

Rezultati naših tekmovalcev, skoki, 15 – m:

ML *: 1. Klemen Žonta, 4. Nejc Vidmar (oba Gora)

LS: 1. Igor Polanc (Gora), 4. Roman Krapež (Predmeja)

PM: 1. Arsen Blažko (Gora)

PS: 1. Darinko Blažko (Predmeja), 2. Miran Stanovnik (Gora)

**ML – lesene smuči, mladi; LS – lesene smuči, seniorji; PM – plastične smuči, mladi; PS – plastične smuči – seniorji*

Filipov tek in spust:

Pri dečkih je Gora pobrala trojno zmago (10 nastopajočih): 1. Klemen Žonta, 2. Damjan Vidic, 3. Matej Čibej, 6. Nejc Vidmar.

Pri moških (29 nastopajočih) je ponovno slavil Janez Šubic, Miran Stanovnik – Puščavski je osvojil bronasto kolajno. Pri lovcih je bil Roman Blažko – Bajtarski drugi, pri ženskah pa Gora ni imela predstavnice. Najstarejši tekmovalec je bil ponovno Anton Žonta – Vrhlujuški.

DRŽAVNO PRVENSTVO V TELEMARCK SMUČANJU

Tretje državno prvenstvo v telemark smučanju je bilo letos na Krvavcu. Udeležilo se ga je devet članov društva Gora s Predmeje. Tekmovanja so potekala na zelo zahtevnih in poledenelih progah. Za Gorjane med člani nista nastopila Matjaž Polanc, zaradi bolezni, in Miran Stanovnik (lani drugi), ki je tedaj tekmoval na ledenem rallyu FULDA (glej stran 29). Ker je Uroš Velikonja padel, Gora v članski konkurenci ni imela uvrstitve. Zato pa je bila Gora prvič zapisana med članicami – Jana Blaško je bila v svojem prvem nastopu peta.

REZULTATI

telemark veleslalom
mladinci

1. Sergej Primožič, TK Kranj
2. Klemen Žonta, Gora
3. Rok Mikuž, Gora
4. Damjan Vidic, Gora

veterani

1. Tomaž Pogačar, TK Kranj
5. Igor Polanc, Gora
6. Slavko Vidic, Gora
7. Emil Velikonja, Gora

šprint klasik veleslalom
mladinci

1. Sergej Primožič, TK Kranj
2. Rok Mikuž, Gora
3. Damjan Vidic, Gora
4. Klemen Žonta, Gora

veterani

1. Robert Aleš, TK Kranj
4. Slavko Vidic, Gora
5. Igor Polanc, Gora
6. Emil Velikonja, Gora

Tekmovalni telemark obsega tri discipline: telemark veleslalom, kjer je potrebno vsaka vratca izpeljati natančno v telemark slogu, sicer sledi pribitek sekunde, vmes je še skok, kjer mora tekmovalec preskočiti začrtano linijo (cca 15 - 20 m) in doskočiti v telemark slogu. Telemark klasik vključuje veleslalom, skoke, tek in obrate za 360°. Ta disciplina je tudi za tekmovalce z zelo dobro kondicijo naporna, tako da so na državnem prvenstvu tekmovali v telemark klasik šprintu, ki je v bistvu skrajšana verzija prejšnje discipline.

POKAL BARCAFFE SKI OPEN V TELEMARCKU

Rezultati prve tekme za **Pokal barcaffe ski open** v telemarku: Rogla, 21. januarja 2001

Rezultati dečki:

Mesto	Tekmovalec	Klub
1.	Sergej Primožič	TK Kranj
2.	Damjan Vidic	Gora Predmeja
3.	Matej Čibej	Gora Predmeja
4.	Klemen Žonta	Gora Predmeja
5.	Rok Mikuž	Gora Predmeja

Rezultati druge tekme za **Pokal barcaffe ski open** v telemarku: Rogla, 3. februarja 2001

Rezultati dečki:

Mesto	Tekmovalec	Klub
1.	Damjan Vidic	Gora Predmeja
2.	Sergej Primožič	TK Kranj
3.	Matej Čibej	Gora Predmeja
4.	Klemen Žonta	Gora Predmeja
5.	Rok Mikuž	Gora Predmeja

Rezultati tretje tekme za **Pokal barcaffé ski open** v telemarku: Kranjska gora,, 11. februarja 2001

Rezultati dečki:

Mesto	Tekmovalec	Klub
1.	Sergej Primožič	TK Kranj
2.	Damjan Vidic	Gora Predmeja
3.	Klemen Žonta	Gora Predmeja
4.	Matej Čibej	Gora Predmeja

Rezultati članice:

Mesto	Tekmovalka	Klub
1.	Darja Ažman	TK Kranj
3.	Barbara Blaško	Gora Predmeja

Rezultati člani:

Mesto	Tekmovalec	Letnik	Klub
1.	Jakob Jovan	1978	Telemark Klub Kranj
4.	Vidic Slavko	1956	Gora Predmeja

Rezultati četrte tekme za **Pokal barcaffé ski open** v telemarku: SC Cerkno, 11. marca 2001

Rezultati dečki:

Mesto	Tekmovalec	Klub
1.	Sergej Primožič	TK Kranj
2.	Damjan Vidic	Gora Predmeja
3.	Klemen Žonta	Gora Predmeja
4.	Matej Čibej	Gora Predmeja
5.	Nejc Vidmar	Gora Predmeja

Rezultati članice:

Mesto	Tekmovalka	Klub
1.	Katarina Privšek	Telemark Klub Kranj
4.	Barbara Blaško	Gora Predmeja

Rezultati člani:

Mesto	Tekmovalec	Letnik	Klub
1.	David Primožič	1977	Telemark Klub Kranj
9.	Igor Polanc	1964	Gora Predmeja
10.	Slavko Vidic	1956	Gora Predmeja

Na Kaninu je 25. marca 2001 peta tekma odpadla!

Rezultati **finalne** tekme za **Pokal barcaffé ski open** v telemarku: Osojščica/Gerlitzén (A), 1. aprila 2001

Rezultati dečki:

Mesto	Tekmovalec	Klub
1.	Sergej Primožič	Telemark Klub Kranj
2.	Damjan Vidic	Gora Predmeja
3.	Rok Mikuž	Gora Predmeja
4.	Matej Čibej	Gora Predmeja
5.	Klemen Žonta	Gora Predmeja
6.	Nejc Vidmar	Gora Predmeja

Rezultati člani:

Mesto	Tekmovalec	Klub
1.	David Primožič	Telemark Klub Kranj
6.	Igor Polanc	Gora Predmeja
7.	Slavko Vidic	Gora Predmeja

Skupni vrstni red po petih tekmah:

Dečki:

Mesto	Tekmovalec	Klub	Točke
1.	Sergej Primožič	Telemark Klub Kranj	580
2.	Damjan Vidic	Gora Predmeja	420
3.	Rok Mikuž	Gora Predmeja	327
4.	Matej Čibej	Gora Predmeja	310
5.	Klemen Žonta	Gora Predmeja	282
6.	Nejc Vidmar	Gora Predmeja	145

Članice:

Mesto	Tekmovalka	Klub	Točke
1.	Katarina Privšek	Telemark Klub Kranj	560
2.	Barbara Blaško	Gora Predmeja	275

Člani

Mesto	Tekmovalec	Klub	Točke
1.	David Primožič	Telemark Klub Kranj	500
6.	Igor Polanc	Gora Predmeja	175
9.	Slavko Vidic	Gora Predmeja	131

VOI d.o.o. Predmeja 34
5270 Ajdovščina

Tel.: 05 368 1066/67
E-mail: voi@siol.net

MENJALNICA - TRAFIKA

Zvonka

BORZNO POSREDOVANJE

C2, AJDOVŠČINA, TEL.: (05) 3689 077

- vedno ugodni tečaji tujih valut
- odkup in prodaja delnic podjetij in PID-ov
- prepričajte se, da je pri ZVONKI postopek najhitrejši in najugodnejši
- sočasno lahko izbirate med bogato ponudbo usnjenih izdelkov

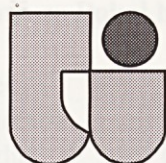
PRI ZVONKI DOBITE ČASOPIS GORA IN VODNIK "POT PO DOLU GOR IN DOL"

BAR NA OTLICI

BRUNA LIKAR s.p.

tel.: (05) 36 49 616

Pri Bruni dobite časopis GORA in vodnik POT PO DOLU GOR IN DOL

UNOWIK d.o.o.

Predmeja 55, 5270 Ajdovščina
Tel.: 05 368 0333, Fax: 05 368 0334

MINI ŽELEZNINA

Goriška 25/a, Ajdovščina

- instalacijski material
- vijaki
- ročno orodje

IZVAJANJE INSTALACIJSKIH DEL

- vodovodne instalacije
- centralna kurjava
- prezračevanje in hlajenje

ZIDARSTVO Igor Polanc s.p.

Predmeja 115

Vsa zidarska dela, novogradnje, obnova starih hiš...

Telefon 05 3649 040, GSM 041 851 691

KOZJI SIR Z GORE

SIR, SIRNI NAMAZI IN SKUTE

IZDELUJE: Angel Vidmar, Otlica 88

Tel.: 05 3649 615

Časopis GORA izdaja Društvo za ohranjanje
in varovanje naravne in kulturne dediščine Predmeja.
Sedež uredništva je na Predmeji 106, 5270 Ajdovščina,
tel./fax: 05 3649 023.

Uredniški odbor:

Glavni in tehnični urednik: Edo Pelicon

Odgovorni urednik: Uroš Velikonja

Lektor: Franc Černigoj

Tisk: PG Sedmak Ajdovščina

Naklada 500 izvodov

Oblikovanje logotipa društva GORA: Silva Karim

Fotografija na naslovnici: Kamniti križ na Pravem vrhu nad Podrto goro (glej knjigo Znamenje na Gori, stran 179)
foto Primož Breclj

Fotografija na zadnji strani: Zmagoslavje predsednika!
foto Edo Pelicon

ISSN 1408-7855 NUK Ljubljana